

Varhaiserityisopettajien kuvauksia lapsiperheiden arjesta

Niina Kangasmetsä ja Sari Vartiainen

Erityispedagogiikan pro gradu -tutkielma

Kevätlukukausi 2017

Kasvatustieteiden laitos

Jyväskylän yliopisto

TIIVISTELMÄ

Kangasmetsä, Niina. Vartiainen, Sari. 2017. Varhaiserityisopettajien kuvauksia lapsiperheiden arjesta. Erityispedagogiikan pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto. Kasvatustieteen laitos. 55 sivua.

Tämän tutkimuksen tarkoituksena on selvittää, miten varhaiserityisopettajat kuvaavat 2010-luvun lapsiperheiden arkea. Näkemyksemme mukaan varhaiserityisopettajien kuvaukset lapsiperheistä kertovat heidän käsityksistään ja asenteistaan työssään kohtaamiin perheisiin.

Tutkimus on osa Jyväskylän Yliopiston vuosina 2012–2018 toteutettavaa “Varhaisvuosien erityiskasvatus, erityislastentarhanopettajan työ ja vanhempien osallisuus” -tutkimushanketta. Tutkimuksen aineistona on hankkeeseen liittyvän kyselylomakkeen yhden avoimen kysymyksen vastaukset. Kysymykseen vastasi 358 varhaiserityisopettajaa. Aineiston analyysi on toteutettu sisällönanalyysin keinoin käyttäen aineiston kvantifiointia analyysin tukena. Lisäksi kuvaukset tyypiteltiin kolmeksi perhetyypiksi.

Varhaiserityisopettajien kuvaukset lapsiperheiden arjesta olivat melko haastekeskeisiä, ja he kuvasivat perheiden kanssa tehtävän työn lisääntyneen. Perheiden hyvinvointia eivät niinkään määritä perheiden erilaiset rakenteet, vaan ennemminkin vanhemmuuden toteutuminen perheissä ja sen myötä toteutuva arjen hallinta. Vanhemmuuden toteutuminen, ajankäyttö ja arjen arvottaminen, kasvatustietoisuus ja yhteistyöhalukkuus, media, työ- ja toimeentulo sekä lisääntyneet haasteet ovat tutkimuksemme mukaan perheiden arkea määrittäviä tekijöitä. Näiden tekijöiden perusteella voidaan perheet tyypitellä tavallisiin, suorituskeskeisiin tai haasteiden keskellä eläviin perheisiin. Varhaiserityisopettajien tulisi työssään huomioida perhe kokonaisuutena ja kohdata kukin perheiden yksilöllisistä tarpeistaan käsin.

Asiasanat: perheen arki, ekokulttuurinen teoria, perheiden moninaisuus

SISÄLTÖ

TIIVISTELMÄ

SISÄLTÖ

1	JOHDANTO	4
2	EKOKULTTUURINEN YMMÄRRYS LAPSIPERHEIDEN ARJESTA	6
	2.1 Perhe osana vallitsevaa kulttuuria ja yhteiskuntaa	6
	2.2 Perheen arkielämän rakentuminen	9
	2.3 Lapsiperheen arkea 2010-luvulla.....	11
3	TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN	16
	3.1 Tutkimuksen tarkoitus ja tutkimuskysymykset.....	16
	3.2 Tutkimukseen osallistujat ja aineisto	17
	3.3 Tutkimuksen lähestymistapa ja aineiston analyysi	18
	3.4 Eettiset ratkaisut.....	24
4	TULOKSET	26
	4.1 Lapsiperheiden arki varhaiserityisopettajien kuvaamana.....	26
	4.1.1 Arjen hallinta.....	28
	4.1.2 Perheiden moninaisuus	32
	4.2 Perhetyypit.....	36
5	POHDINTA	39
	5.1 Tulosten tarkastelu ja johtopäätökset.....	39
	5.2 Tutkimuksen luotettavuus ja jatkotutkimushaasteet	45
	LÄHTEET	48
	LIITTEET	55

1 JOHDANTO

Lapsen hyvinvointi liittyy kiinteästi perheen hyvinvointiin. Jotta lasten hyvinvointia voidaan kokonaisvaltaisesti parantaa, tulee tarkastella perheen kokonaistilannetta ja huomioida hyvinvointiin liittyvät perheen sisäiset ja ulkoiset tekijät (Rimpelä 2013). Tämän päivän lapsiperheiden elämää kuvaa moninaisuus, ja lapset elävät hyvin erilaisissa perhemuodoissa ja perhetilanteissa (Monimuotoiset perheet 2013). Jokaisella perheellä on omanlaisensa haasteet ja voimavarat arjessaan. Esimerkiksi pikkulapsiperheissä koetaan aikapulaa, vaikka tutkimusten mukaan varsinaisen kiireen voidaan todeta vähentyneen ja vapaa-ajan lisääntyneen perheissä viimeisen kahdenkymmenen vuoden aikana (Miettinen & Rotkirch 2012; Pääkkönen 2010; Pääkkönen & Hanifi 2011). Pääkkösen (2011) mukaan valtaosa kokopäivätyössä käyvistä vanhemmista koki, ettei heillä ole riittävästi aikaa yhdessäoloon lastensa kanssa. Myös perheiden välinen taloudellinen ja hyvinvoinnin eriarvoistuminen on lisääntynyt ja se tulee esiin Suomessa esimerkiksi oppilaiden koulumenestyksessä (Vettenranta ym. 2016).

Tässä tutkimuksena keskitymme varhaiskasvatuksessa ilman omaa ryhmää toimivien varhaiserityisopettajien kuvauksiin perheiden arjesta. Ekokulttuurisen teorian mukaan perheen arjen rutiinit muodostavat perustan lapsen kasvulle ja kehitykselle (Weisner & Gallimore 1994). Tutkimalla perheen arkea voidaan tehdä näkyväksi ympäristön ja lapsen välisen vuorovaikutuksen merkitystä lapsen kehitykselle (Weisner 1984). Perheitä tulee kohdata yksilöllisesti kunkin perheen erityispiirteet huomioiden (Gallimore, Weisner, Kaufman & Bernheimer, 1989; Spagnola & Fiese 2007; Weisner 2002; Weisner & Gallimore 1994). Perheiden arkea muokkaavia tekijöitä ovat esimerkiksi perheen tulotaso ja työllisyystilanne, joiden merkitys perheen arjessa korostuu erityisesti yksinhuoltaja- ja monilapsisissa perheissä (Salmi, Sauli & Lammi-Taskula 2014) sekä vanhempien voimavarat ja lapsen erityisen tuen tarpeet (Weisner & Gallimore 1994). Kaksi viidestä vanhemmasta kokee, että toimeentulossa on jonkinasteisia hankaluuksia (Salmi ym. 2014) ja samassa suhteessa vanhemmat kokevat huolta omasta jaksamisestaan vanhempana (Salmi & Lammi-Taskula 2014).

Rantala (2002) on tutkinut tukea tarvitsevien lapsiperheiden kanssa työskentelevien työntekijöiden näkemyksiä perheiden kanssa tehtävästä yhteistyöstä. Tutkimuksen mukaan työntekijöiden näkemys oli melko ongelmakeskeinen. Varhaiskasvatuksen työntekijöiden näkemyksissä korostui perheiden lasten kasvatukseen liittyvät pulmat. Kiinnostavaa on, ovatko Rantalan (2002) tutkimuksessa esiin tulleet ammattilaisten näkemykset lapsiperheistä yhteneväisiä tutkimuksemme varhaiserityisopettajien kuvausten kanssa ja ovatko kuvaukset edelleen yhtä ongelmapainotteisia. Olemme molemmat lastentarhanopettajia ja työssämme olemme nähneet, kuinka perhetilanteet ja perheiden arjen sujuminen vaikuttavat lasten kehitykseen ja hyvinvointiin. Meitä kiinnostaa se, miten varhaiserityisopettajat kuvaavat perheiden arkea ja millaisia tekijöitä he nostavat perheen hyvinvoinnin kannalta merkityksellisiksi. Tutkimusten mukaan voidaan olettaa, että varhaiserityisopettajien näkemykset lapsiperheiden arjesta heijastuvat heidän asenteisiinsa perheitä kohtaan ja tapaansa tehdä työtä sekä siihen, miten he kohtaavat perheitä (ks. Helavirta 2011; Kulmala 2006; Vehkakoski 2006).

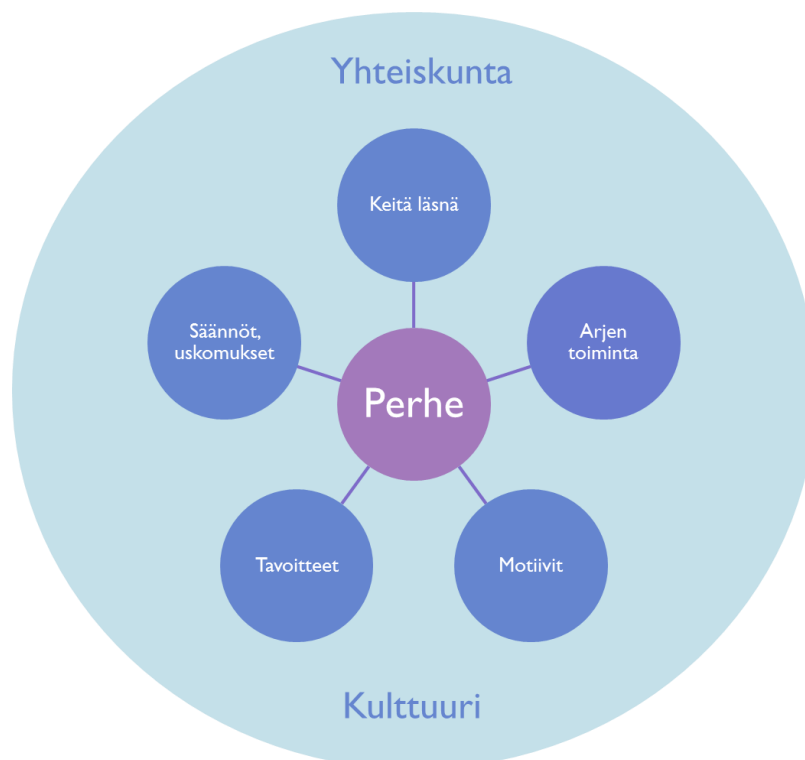
Varhaiserityisopettajat työskentelevät yhteistyössä muun varhaiskasvatushenkilöstön kanssa ja heidän tehtäviinsä kuuluu huolehtia, että päiväkodissa toteutuu lasten yksilöllisten erityistarpeiden huomioiminen ja tarvittavat tukitoimet. Varhaiserityisopettajien työhön kuuluu myös tiivis yhteistyö lasten perheiden kanssa sekä monialainen yhteistyö (ks. Lastentarhanopettajaliitto 2007). Varhaiskasvatuksessa työskentelevien erityislastentarhanopettajien nimikkeenä käytetään nykyään yleisesti varhaiserityisopettajaa. Kentällä nimikkeet kuitenkin vaihtelevat kuntien käytännöistä ja varhaiserityisopettajien työnkuvasta riippuen. Erilaisia nimikkeitä ovat esimerkiksi erityislastentarhanopettaja, resursierityislastentarhanopettaja ja kiertävä tai konsultoiva erityislastentarhanopettaja. Tässä tutkimuksessa käytämme nimikettä varhaiserityisopettaja.

2 EKOKULTTUURINEN YMMÄRRYS LAPSIPERHEIDEN ARJESTA

Tässä luvussa tarkastelemme lapsiperheiden arkea ekokulttuurisen teorian näkökulmasta. Ekokulttuurinen teoria on sekoitus kulttuuria ja ekologiaa, ja sen tutkimuskohteina ovat arkipäivän toiminnot vallitsevan kulttuurin ja ympäristön muodostamassa viitekehyksessä (Gallimore ym. 1989; Weisner & Gallimore 1994).

2.1 Perhe osana vallitsevaa kulttuuria ja yhteiskuntaa

Perheet elävät aina osana vallitsevaa kulttuurista ympäristöä ja yhteiskuntaa. Tällä ympäristöllä on merkitystä siihen, millaiset asiat perheen ja lapsen elämässä korostuvat. Kuviossa 1 kuvataan perhe osana vallitsevaa yhteiskuntaa ja kulttuuria. Yhteiskunta ja kulttuuri luovat viitekehksen, jonka puitteissa perheet rakentavat omaa yksilöllistä arkeaan.

KUVIO 1. Perhe osana yhteiskuntaa ja vallitsevaa kulttuuria (mukaiillen Weisner 2002).

Weisner (2002) painottaa, että kulttuureja on hyvin monimuotoisia ja jokainen kulttuuri tarjoaa lapselle erilaisia kehityspolkuja. Lapsen hyvä riippuu siitä kulttuurisesta ympäristöstä, missä hän kasvaa. Kukin yhteiskunta luo omanlaisensa edellytykset ja haasteet lapsiperheen arjelle. Ekokulttuurinen teoria auttaa ymmärtämään, miksi jotkut vanhemmat ajattelevat, tuntevat ja toimivat eri tavoin (Bernheimer, Gallimore & Weisner ym. 1990). Tämä ymmärrys auttaa ammattilaisia, esimerkiksi varhaiserityisopettajia, kohtaamaan perheitä yksilöllisesti ja huomioimaan kunnioittaen kunkin perheen perhekulttuurin ja elämänpiirin.

Englanninkielisessä kirjallisuudessa käytetään termiä *family niche* kuvaamaan perheen omaa ekokulttuurista paikkaa elämässä. Termi *niche* pitää sisällään perheen sisäiset ja ulkoiset tekijät, jotka muovaavat perheen elämänpiiriä eli sitä todellisuutta, jossa perhe elää arkeaan (Gallimore, Weisner, Kaufman & Bernheimer, 1989). Tässä tutkimuksessa käytämme jatkossa termiä elämänpiiri kuvaamaan perheen omaa ekokulttuurista paikkaa.

Perheen arjen käytännöt ja niiden sisältämät rutiinit heijastavat vallitsevan kulttuurin arvoja (Spagnola & Fiese 2007; Weisner 2002). Kulttuuriset uskomukset ja arvot tulevat näkyväksi esimerkiksi siinä, miten perheen elämä on organisoitu ja mitä tehtäviä vanhemmat valitsevat päivittäisiin toimintoihin (Gallimore ym. 1989). Perheen rutiinit ja merkitykselliset rituaalit muodostavat yhdessä ennakoitavissa olevan kokonaisuuden, joka ohjaa lapsen kehitystä tukevaa käyttäytymistä ja emotionaalista ilmapiiriä. (Spagnola & Fiese 2007). Perheen rutiinit pitävät sisällään arvoja, tavoitteita, ihmissuhteita, tunteita ja motiiveja (Weisner 2002). Spagnolan ja Fiesen (2007) mukaan rutiinit ovat säännöllisesti toistuvia, aikaan sidottuja toimintoja ja tapoja, joilla ei ole erityistä merkitystä. Yksittäiset rutiinit eivät tuo lapselle hyvinvointia, vaan niistä muodostuva arkipäivän rakenne antaa puitteet toimintaympäristölle, jossa lapsi kasvaa ja kehittyy (Gallimore ym. 1989; Spagnola & Fiese 2007). Rituaalit taas ovat selväpiirteisiä symbolisia tapahtumia, jotka heijastavat perheen kulttuuria sekä identiteettiä. Niiden tavoitteena on luoda, vahvistaa ja ylläpitää ymmärrystä ryhmään kuulumisesta

(Spagnola & Fiese 2007). Esimerkiksi lapsiperheen iltatoimet sisältävät sekä rutiineja että rituaaleja. Yhteinen iltapala- ja iltasatuhetki ovat toistuvia rutiineja, joista voi muodostua myös koko perheen yhteyttä rakentavia rituaaleja.

Weisnerin (1998) mukaan ekokulttuurisen teorian avulla pyritään ymmärtämään sitä, kuinka perheet organisoivat päivittäisiä rutiineja, joihin lapset osallistuvat. Ekokulttuurisen lähestymistavan mukaan jotkut olosuhteet ovat selkeästi suotuisampia lapsen kehitykselle kuin toiset. Lapsen hyvinvoinnin kannalta on oleellista, kuinka perheen rutiinit ja toiminta sopivat vallitsevaan yhteiskuntaan ja ovat tasapainossa sen arvojen kanssa. Merkityksellistä on myös se, kuinka sopivia ja ennakoitavia perheen arjen toiminnot ovat lapselle. Lasten sitoutuminen pysyviin rutiineihin ja toimintoihin nähdään perustana lapsen hyvinvoinnille. (Weisner 1998.)

Ekokulttuurinen teoria nostaa tiettyjä osa-alueita merkityksellisiksi perheen arkeen vaikuttaviksi tekijöiksi. Weisner (1984) on määritellyt 12 ekokulttuurisen elämänpiirin osa-alueita, jotka esitellään taulukossa 1.

TAULUKKO 1. Ekokulttuurisen elämänpiirin 12 osa-alueita (Weisner 1984).

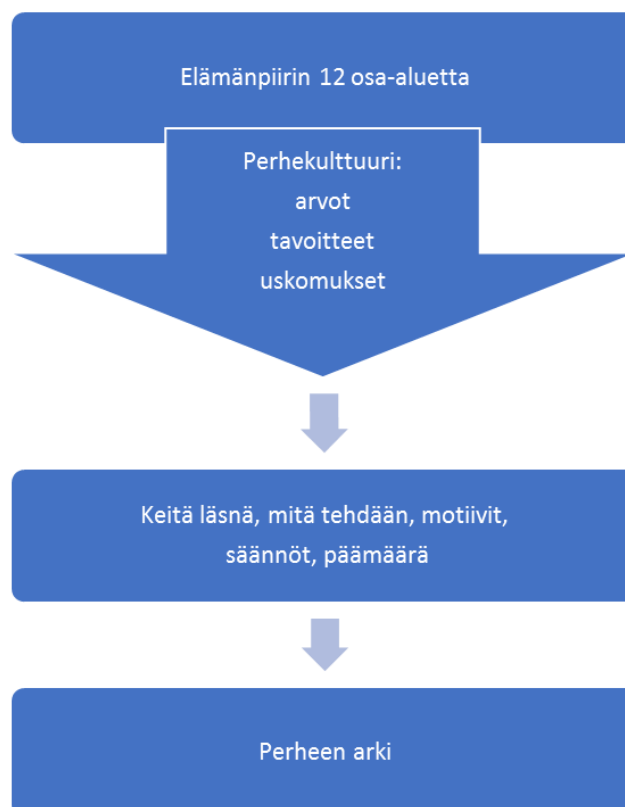
1. Perheen taloudellinen asema, toimeentulo ja työn joustavuus
2. Julkinen terveydenhoito ja perheiden tasa-arvo yhteiskunnassa
3. Turvallisuus kodissa ja naapurustossa
4. Työnjako perheissä sisältäen lastenhoidon ja kotityöt
5. Lasten hoidon järjestäminen: kuka hoitaa lapset ja miten se organisoidaan
6. Isän ja muiden osuus lasten hoidossa
7. Lasten vertaisryhmien rakenne, ikä- ja sukupuolijakauma
8. Parisuhteiden rakenne ja roolit
9. Naisten verkostot, tuki ja järjestäytynyt osallistuminen
10. Lapseen vaikuttavat kulttuuriset tekijät
11. Vanhempien tiedonlähteet ja tavoitteet
12. Yhteiskunnan heterogeisuus

Jokaisella ekokulttuurisella osa-alueella on merkitystä perheen elämänpiiriin ja tätä kautta lapsen kehitykseen. Elämänpiirin osa-alueet ovat yhteydessä toisiinsa muodostaen hierarkkisen kokonaisuuden, jossa osa-alueiden suhde rakentaa sitä viitekehystä, jossa perhe elää ja muodostaa oman elämänpiirinsä. Elämänpiirin osa-alueiden arvo on joko mahdollistava tai rajoittava sen mukaan, miten vanhemmat niitä soveltavat ja tarvitsevat arjessaan. (Gallimore ym. 1989.) Eri osa-alueiden painottuminen ja merkityksellisyys perheen hyvinvointiin vaihtelee eri yhteiskunnissa ja niiden sisällä eri perheiden kesken. Esimerkiksi Sayerin ja Gornickin (2012) mukaan vanhempien lastenhoitoon käyttämä aika eroaa eri maiden välillä. Erot ovat heidän mukaansa seurausta ennemminkin yhteiskuntamallista ja vallitsevasta kulttuurista, kuin vanhempien työhön käyttämästä ajasta. Yhteiskunnassa vallitsevat normit vaikuttavat ihmisten käsityksiin siitä, mihin heidän tulisi aikansa käyttää (Takala 2002). Eri kulttuureissa perheiden elämänpiirissä on nähtävissä samankaltaisuuksia, ja samanaikaisesti jokaisella perheellä on omanlaisensa elämänpiiri. (Bernheimer, Gallimore & Weisner 1990; Gallimore ym. 1989.)

2.2 Perheen arkielämän rakentuminen

Jokaisella perheellä on omat arvonsa ja tavoitteensa, joiden mukaan he rakentavat arkeaan. Bernheimerin ym. (1990) mukaan perheen elämänpiiri on riippuvainen ympäristöstä, mutta myös ihmisten kyvystä organisoida, ymmärtää ja antaa merkityksiä jokapäiväiselle elämälleen. Oleellista on myös perheen sopeutumiskyky muutoksiin ja erilaisiin elämäntilanteisiin. Perheen sopeutuminen eli akkommodaatio on mukautumista kilpailevia ja vastakkaisia voimia sisältäviin muuttuviin sisäisiin ja ulkoisiin tekijöihin eli elämänpiirin osa-alueisiin, joita perhe hyödyntää, soveltaa, tasapainottaa, ja joihin perhe reagoi (Gallimore ym. 1989). Toimintaympäristön ylläpitäminen edellyttää ajasta ja vaihtelevista olosuhteista riippumatonta sopeutumista, kestäväää ja säilyvää akkommodaatiota, jonka pohjana on positiivinen asenne perheen omaan ekokulttuuriseen elämänpiiriin (Gallimore ym. 1989).

Perheen elämänpiiri pitää sisällään sekä henkisiä että materiaalisia osa-alueita. Ekokulttuurisessa teoriassa ympäristöä ei käsitetä ainoastaan materiaalisiksi olosuhteiksi, vaan myös henkiseksi elementeiksi, kuten arvoiksi, tavoitteiksi ja päämääriksi. Oleellista on perheen sopeutumiskyky elämän muutoksiin ja erilaisiin tilanteisiin sekä perheen aktiivinen kyky muuttaa omaa elämänpiiriään. (Bernheimer ym. 1990.) Mukautumista ohjaavat kulttuuriset ja henkilökohtaiset arvot, teemat, joista muodostuu ympäristön vaikutusta lieventävä ja muokkaava toimintaympäristö (Gallimore ym. 1989). Määttä ja Rantala (2016, 78) käyttävät perhekulttuuri käsitettä kuvaamaan sitä käsitysten ja uskomusten verkostoa, joka ohjaa perhettä arjen valinnoissa, esimerkiksi siinä, kuinka paljon perhe on valmis muuttamaan toimintatapojaan lapsen kehityksen tukemiseksi. Kuviossa 2 on esitetty elämänpiirin osa-alueiden ja perhekulttuurin yhteys perheen arkeen.

KUVIO 2. Ekokulttuurisen elämänpiirin rakenne ja luonne (mukaillen Gallimore ym. 1989).

Kunkin perheen elämänpiirin osa-alueiden hierarkkinen kokonaisuus muovautuu perheen perhekulttuurin mukaisesti siten, että toisilla elämänpiirin osa-alueilla on suurempi merkitys kuin toisilla. Gallimoren ym. (1989) mukaan perheen perhekulttuuri ohjaa päivittäisten rutiinien ja toimintaympäristön muokkaamista ja rakentumista (ks. kuvio 2). Esimerkiksi erityistä tukea tarvitsevan lapsen perheessä tavoitteena voi olla mahdollisimman normaalin lapsuuden luominen, kaiken mahdollisen kuntoutuksen saaminen lapselle tai uskonnollinen näkemys arjen muokkaamisen perusteena. Tavoitteena voi olla myös taloudellinen selviytyminen tai vanhempien mahdollisuus rakentaa uraa työelämässä. Perhekulttuuri toteutuu arjen valintojen kautta ja se määrittelee elämänpiirin osa-alueiden suhteellista vaikutusta ja sitä, koetaanko ne resurssina, rajoitteina vai kiellettäkö niiden olemassaolo (Gallimore ym. 1989).

Perheen ekokulttuurisen elämänpiirin ymmärtäminen on tärkeää tiedostaa esimerkiksi silloin, kun suunnitellaan perheelle kohdistuvia tukitoimia. Ammatilaisten suunnittelema tuki ei aina ole pysyvää eikä tuota toivottua tulosta, vaikka olisikin perusteltua ja vanhempien hyväksymää (Gallimore ym. 1989). Perheen elämänpiiri määrittää, millainen tuki perheelle on sopivin. Esimerkiksi varhaiserityisopettajien on tärkeää tiedostaa kunkin perheen perhekulttuurin ja elämänpiirin merkitys oikea-aikaisen ja tuloksellisen tuen suunnittelussa.

2.3 Lapsiperheen arkea 2010-luvulla

Perinteinen käsitys perheestä on muuttunut ja laajentunut. Lapset elävät suomalaisessa yhteiskunnassa nykyään hyvin monimuotoisissa perheissä. Heteroperheissä perinteinen jako työn, lastenhoidon ja kotitöiden osalta on edelleen kuitenkin usein voimassa, ja äidit käyttävät enemmän aikaa lasten hoitoon ja koti-töihin kuin isät (Halrynjo 2009). Sosiaalipolitiikan ja työmarkkinoiden asenteet määrittävät sen, kuinka palvelut, vapaat ja tuet jaetaan perheissä naisten ja miesten kesken (Tobio & Gordon 2013).

Perhettä ei haluta määritellä liian tiukasti, vaan kaikenlaiset perheet ovat hyviä (Powell, Hamilton, Manago & Cheng 2016). Yksinhuoltajien ja uusperheiden määrä on kasvanut, perheet ovat moninaisia ja erilaisten perhemuotojen arvottaminen sekä moraalinen säätely ovat hiljalleen väistymässä. Bradshaw'n ja Hatlandin (2006) tutkimuksen mukaan Pohjoismaissa ja Pohjois-Euroopassa syntyvyys on alhaisempaa kuin aikaisemmin, avioitumisikä on noussut, avioliittoja solmitaan yhä vähemmän, erotaan useammin ja erilaisia perhemuotoja on enemmän. Parisuhteiden muodostaminen on aiempaa enemmän yksilön valinta, ja sen perusteet eivät ole taloudellisia vaan enemmänkin mielihyvään liittyviä.

Perheissä vanhemmuus rakentuu tänä päivänä ennemminkin yhdessä eläytystä arjesta, kuin biologisten siteiden perusteella (Moring 2013). Erilaisia perheitä ovat esimerkiksi adoptioperheet, kahden kulttuurin perheet, kaksos- ja kolmosperheet, sijaisperheet, lapsettomat perheet, lapsikuolemaperheet, leskiperheet, sateenkaariperheet, uusperheet ja yhdenvanhemmanperheet (Monimuotoiset perheet 2013). Maahanmuuttajaperheet ja pakolaisperheet ovat myös nykyäänä osa yhteiskuntaamme. Perheiden moninaisuus haastaa lainsäädäntöä ja yhteiskunnallista keskustelua ottamaan tasa-arvoisemmin huomioon moninaisten perheiden tarpeet (Moring 2013).

Lapsen kasvuympäristössä merkittävin tekijä lapsen emotionaalisen turvallisuudentunteen ja hyvinvoinnin osalta on lapsen perhe. Lasten läheiset ihmissuhteet perheenjäseniin ja muihin tärkeisiin ihmisiin heijastuvat suoraan lapsen hyvinvointiin ja emotionaaliseen turvallisuuteen (Jokinen & Kuronen 2011; Pirskanen, Jokinen, Kallinen, Harju-Veijola & Rautakorpi 2015). Perhesuhteiden muuttuessa lapset kokevat menetyksiä, erossaoloa ja ihmissuhteiden muutoksia, jotka saattavat johtaa lapsen ahdistuneisuuteen sekä käytöshäiriöihin (Jokinen & Kuronen 2011). Myös vanhempien fyysinen ja psyykinen hyvinvointi ovat yhteydessä lapsen hyvinvointiin, ja esimerkiksi päihdeperheissä on heikommat kyvyt luoda turvallista arkea ja vastata lapsen tarpeisiin (Raitasalo, Holmila & Jääskeläisen 2016).

Ekokulttuurisen teorian mukaan erityislasten perheiden ja normaalisti kehittyvien lasten perheiden toimintaympäristöt ja olosuhteet ovat samassa kulttuurissa enemmän samankaltaisia kuin erilaisia. Perheen arjen rakentumisessa on merkittävää se kulttuurinen ympäristö, jossa perhe elää. (Gallimore ym. 1989.) Tutkimusten mukaan perheet, joiden lapsilla ei ole tuen tarpeita, ovat kuitenkin keskimäärin tyytyväisempiä elämänlaatuunsa kuin perheet, joiden lapsilla on vaikeita kehityksellisiä haasteita ja vammoja (Brown, Geider, Primrose & Jokinen 2011; Brown, Macadam-Crisp, Wang & Iarocci 2006). Perheessä, jossa on haastavasti käyttäytyvä tai vaikeasti vammaisen paljon hoitoa tarvitseva lapsi, on sopeutuminen vallitsevaan elämäntilanteeseen työläämpää. Näissä perheissä haasteet tulevat esiin monella elämänalueella, jolloin koko perheen elämänlaatu voi olla uhattuna. (Gallimore ym. 1989; Whiting 2014a, 2014b, 2014c.) Whitingin (2014a) mukaan koko perhe voi kokea vammautuvansa lapsen erityisten haasteiden myötä. Erityistä tukea tarvitsevien lasten perheet tarvitsevat yhteiskunnan tukea, jotta he voisivat elää yhtä laadukasta elämää kuin perheet, joissa lapsilla ei ole erityisiä tuen tarpeita (Brown ym. 2006). Tuen suunnittelussa ja toteuttamisessa tulisi ottaa huomioon koko perheen tarpeet (Brown ym. 2011).

Varhaiskasvatus ja peruskoulu ovat Suomessa perinteisesti tukeneet kaikkien lasten hyvinvointia ja tasoittaneet perhetaustasta johtuvia eroja lasten oppimisvalmiuksissa. Vuoden 2013 UNICEF -raportin mukaan lasten hyvinvointi on noussut tasaisesti OECD -maissa 2000-luvun aikana. Vaikka yleinen kehitys on ollut lasten hyvinvoinnin osalta positiivista, niin kaikkein köyhimmät ovat edelleen köyhtyneet. Suomi on kärkimaiden joukossa lasten hyvinvoinnin osalta, mutta myös meillä on huoli kaikkein köyhimpien lasten eriarvoistumisen lisääntymisestä. (UNICEF 2013). Lasten tukeen ja kasvuympäristöihin 1990-luvun aikana ja sen jälkeen kohdistuneet säästöt näkyvät Suomessa kalliiden erityispalvelujen kuten lastensuojelun, psykiatrisen hoidon sekä kasvatus- ja perheneuvoloiden käytön lisääntymisenä. Peruspalveluista säästäminen on yksi keskeinen syy lasten ja nuorten syrjäytymisen ja eriarvoistumisen lisääntymiseen. (UNICEF 2012.)

Kakabadse, Marzec ja Rose (2014) esittävät huolen siitä, että taloudellisen taantuman ja leikkausten vaikutukset yhteiskunnassa kohdistuvat eniten köyhimpiin perheisiin ja heidän lapsiinsa. Kasvava työttömyys ja yhteiskunnalliset epäoikeudenmukaisuudet kasvattavat kuilua hyvinvoivien ja huonosti voivien perheiden välillä. Vaikka ennaltaehkäisevän toiminnan tiedetään vähentävän lasten eriarvoistumista merkittävästi, siihen ei taloudellisesti olla valmiita sijoittamaan riittävästi. (Kakabadse ym. 2014.) Oikeudenmukaisella ja pitkäjänteisellä hyvinvointipolitiikalla voitaisiin tuloerojen kasvamista kaventaa ja taata kaikille perheille hyvinvointia sekä lapsille tasa-arvoiset mahdollisuudet koulutustautua. (Lewis, Cramer, Elliot & Sprague 2014.) Heckmanin (2011) mukaan riskitekijät kasvuympäristössä eivät aina kuitenkaan liity vanhempien tulo- tai koulutustasoon, vaan kaikkein oleellisinta on vanhemmuuden laatu, lapsen kanssa vietetty aika ja lapsen kehityksen tukeminen.

Dunifon, Ziol-Guestin ja Kopkon (2014) mukaan erilaiset syyt tuen tarpeen taustalla määrittelevät osaltaan, millaista tukea yhteiskunnan tulisi suunnata perheille ja miten hyvinvoivaksi perheen yksilöt ja koko perhe itsensä kokevat. Panostaminen ja sijoittaminen lasten varhaisvuosiin tasoittaa lasten eriarvoistumista merkittävästi ja on myös kustannustehokkaampaa kuin myöhemmin toteutettavat tukitoimet. Laadukkaasta varhaiskasvatuksesta hyötyvät erityisesti heikoimmista oloista tulevat lapset, joiden kasvuympäristössä on lasten kehitystä haittaavia tekijöitä kuten vanhempien päihteidenkäyttöä, mielenterveysongelmia tai taloudellista huono-osaisuutta. (Heckman 2011, 2008; Kakabadse ym. 2014.) Esimerkiksi päihdeperheissä ennaltaehkäisevä työ sekä lasten ja perheen pärjäämisominaisuuksien tukeminen ovat erityisen tärkeitä, jotta päihdehaittojen periytymistä yli sukupolvien voidaan ehkäistä (Raitasalo ym. 2016).

Inklusiivisen kasvatuksen ja opetuksen sekä lasten oikeuksien näkökulmasta perheiden tarvitsemat palvelut tulisivat olla helposti saavutettavissa ja lähellä (Blackburn 2016). Erityistä tukea tarvitsevien lasten perheissä tieto tarjolla olevista palveluista ja siitä, miten niitä voi hyödyntää, tukee vanhemmuutta ja auttaa hallitsemaan stressaavaa elämäntilannetta (Huus, Olsson, Andersson, Granlund & Augustine 2016). Esimerkiksi perheiden vapautta valita lapsensa

hoito kodin läheltä lapsen kehityksellisistä haasteista huolimatta tulisi tukea kehittämällä varhaiskasvatuspalveluita sekä henkilöstön osaamista (Blackburn 2016). Hoitopalvelut tulisi suunnitella merkityksellisiksi ja toimiviksi lapsille ja heidän perheilleen. Balcells-Balcellsin, Ginén, Guàrdia-Olmosin ja Summersin (2011) mukaan perheiden tyytyväisyys palveluihin ja yhteistyöhön ammattilaisten kanssa on yhteydessä perheiden kokemaan elämänlaatuun.

3 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

Tutkimuksemme on luonteeltaan laadullinen. Pyrimme sisällönanalyysin keinoin saamaan aineistosta tiiviin ja yleistettävän kuvauksen pohdintamme pohjaksi (ks. Tuomi & Sarajärvi 2013). Tässä luvussa esittelemme ensin tutkimuskysymykset ja tutkimuksen tarkoituksen sekä tutkimukseen osallistujat ja aineiston. Seuraavaksi käymme tarkemmin läpi tutkimuksemme lähestymistapaa ja aineiston analyysiä ja lopuksi pohdimme vielä tutkimuksen eettisiä näkökulmia.

3.1 Tutkimuksen tarkoitus ja tutkimuskysymykset

Tässä tutkimuksessa tuomme esiin varhaiserityisopettajien kuvauksia lapsiperheiden arjesta. Perheen arki heijastuu aina lapsen hyvinvointiin, kokonaisvaltaiseen kehitykseen ja valmiuteen oppia uusia asioita (Weisner 2002). Näkemyksemme mukaan varhaiserityisopettajien käsitykset lapsiperheiden arjesta heijastuvat heidän tapaansa tehdä työtä ja kohdata perheitä sekä siihen, millaista tukea he tarjoavat lapselle ja perheelle. Näitä varhaiserityisopettajien käsityksiä lapsiperheiden arjesta selvitämme seuraavien tutkimuskysymysten avulla:

1. Millaisena varhaiserityisopettajat kuvaavat työkokemuksensa pohjalta 2010-luvun lapsiperheiden arkea?
2. Millaisia perhetyyppejä varhaiserityisopettajien lapsiperheiden kuvauksista muodostuu?

3.2 Tutkimukseen osallistujat ja aineisto

Tutkimusaineisto koostuu 358:sta varhaiserityisopettajan vastauksesta avoimeen kysymykseen: ”Mitä voit kertoa työkokemuksesi pohjalta 2010-luvun lapsiperheistä?” Aineisto on kerätty osana Jyväskylän Yliopiston kasvatustieteiden laitoksen ja avoimen yliopiston tutkimushanketta 2012–2018: ”Varhaisvuosien erityiskasvatus, erityislastentarhanopettajan työ ja vanhempien osallisuus”.

Hankkeeseen liittyen on lähetetty kyselylomake sähköpostitse vuonna 2015 ilman omaa ryhmää työskennelleille varhaiserityisopettajille. Kyselyn lähettämiseen tarvittavat varhaiserityisopettajien yhteystiedot on saatu kuntien www-sivuilta tai varhaiskasvatuksen yhteyshenkilöiltä. Tavoitteena on ollut tavoittaa kaikki kriteerit täyttävät varhaiserityisopettajat. Varhaiserityisopettajat ovat saaneet sähköpostitse saatekirjeen (liite 1) tutkimuksesta ja sen tarkoituksesta sekä linkin kyselylomakkeeseen. Kaikille kirjeen saaneille on lähetetty kaksi muistutuskirjettä tutkimukseen osallistumisesta, joissa heitä on kiitetty mahdollisesta osallistumisesta tutkimukseen tai kannustettu osallistumaan, jos he eivät olleet sitä vielä tehneet. Taulukossa 2 esitetään kyselyyn vastanneiden varhaiserityisopettajien maantieteellinen sijoittuminen ja taulukossa 3 heidän ilmoittamansa työkokemus työssään ilman omaa ryhmää työskentelevänä varhaiserityisopettajana.

TAULUKKO 2. Vastaaajien alueellinen sijoittuminen (n = 368)

	n	%
Etelä-Suomi	145	39
Länsi- ja Sisä-Suomi	93	25
Lounais-Suomi	47	13
Itä-Suomi	35	10
Pohjois-Suomi	32	9
Lappi	16	4

TAULUKKO 3. Vastaajien työkokemus ilman omaa ryhmää toimivana varhaiserityisopettajana (n = 368)

Työkokemus vuosia	n	%
0–5	157	43
6–10	104	28
11–15	67	18
16–20	22	6
21–25	10	3
25–30	8	2

Kysely lähetettiin kaikkiaan 634 varhaiserityisopettajalle, joista 368 palautti kyselyn. Vastaajista kolme oli miehiä. Kyselyn vastausprosentti oli 58%. Kyselyn palauttaneista varhaiserityisopettajista 358 oli vastannut kysymykseen, jonka vastauksista tutkimuksemme aineisto koostuu. Varhaiserityisopettajien lapsiperheen kuvauksien pituus vaihteli yhdestä lauseesta 16 lauseen vastauskokonaisuuksiin. Tyypillisimmin vastaukset olivat 4–5 lauseen kuvauksia, joissa varhaiserityisopettajat kuvasivat näkemyksiään työssään kohtaamista lapsiperheistä ja heidän arjestaan. Yhteen koottuna vastauksia oli 43,5 A4-sivua.

3.3 Tutkimuksen lähestymistapa ja aineiston analyysi

Tutkimuksemme on luonteeltaan laadullinen. Tutkimuksen laadullinen lähestymistapa antaa näkökulman tutkimuksen suunnittelulle ja aineiston keruulle (Patton 2002). Laadullisen tutkimuksen tavoitteena on todellisen elämän kuvaaminen ilman tutkijan kontrollia ja manipulaatiota (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2015; Patton 2002). Laadullisessa tutkimuksessa on tärkeää, että ihmiset, joilta tietoa kerätään, tietävät tutkittavasta ilmiöstä mahdollisimman paljon (Hirsjärvi ym. 2015; Patton 2002; Tuomi & Sarajärvi 2013). Tässä tutkimuksessa kohdejoukko on varhaiserityisopettajat, jotka kohtaavat arjen työssään erilaisia lapsiperheitä.

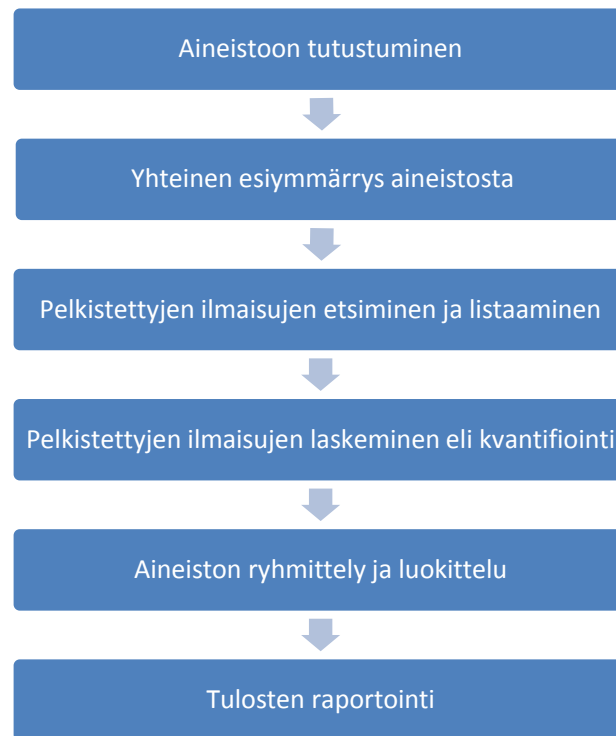
Laadullisen aineiston analyysin avulla on tarkoitus luoda aineistosta tiivis ja selkeä sanallinen kokonaisuus, joka sisältää aineistoon sisältyvän tiedon (Tuomi & Sarajärvi 2013). Alasuutarin (2011) mukaan analyysin vaiheet ovat havaintojen pelkistäminen ja arvoituksen ratkaiseminen, joita tutkimusta tehdessä ei voi erottaa toisistaan.

Lähtökohta tutkimuksessamme on aineistolähtöinen. Tällöin teemojen, luokitusten ja mallien tulisi syntyä induktiivisesti aineistosta, tutkijan ja aineiston vuorovaikutuksessa (Patton 2002; Tuomi & Sarajärvi 2009). Aineistolähtöisessä analyysissä analyysiyksiköt valitaan aineistosta tutkimuksen tarkoituksen ja tutkimuskysymysten mukaisesti (Tuomi & Sarajärvi 2013). Hirsjärven ym. (2015) mukaan valitun analyysitavan tulee antaa vastaus tutkimusongelmaan.

Analyysin vaiheet. Aloitimme aineiston analyysin lukemalla koko aineiston tarkasti muutaman kerran kumpikin erikseen muodostaaksemme aineistosta kokonaiskuvan (ks. Bogdan & Knopp Biklen 2007). Lukiessamme aineistoa kirjoitimme ylös esiin nousseita ajatuksia, joista keskustelimme yhdessä. Näin muodostimme aineistosta yhteisen esiyymmärryksen (ks. Patton 2002). Esiyymmärryksen pohjalta etsimme aineistosta säännönmukaisuuksia ja toistuvia aiheita ja kirjoitimme ne ylös (ks. Bogdan & Knopp Biklen 2007). Esiyymmärryksen myötä tarkensimme tutkimuskysymyksiä ja huomasimme, että aineisto on haastekeskeisempi, kuin olimme teoriaa ja alustavia tutkimuskysymyksiä kirjoittaessamme ajatelleet.

Huomasimme myös, että aineisto tarjoaa mahdollisuuden aineiston määrälliseen tarkasteluun. Aineisto on melko suuri ($n = 358$) ja tietyt havaintoyksiköt toistuivat vastauksissa usein. Alasuutarin (2011) mukaan laadullinen ja määrällinen analyysi voidaan nähdä jatkumona, jolloin havaintoyksiköiden määrää analysoitaessa selvien määrällisten yhteyksien voidaan olettaa antavan vihjeitä tutkimuksen tulosten pohjaksi. Yksinkertaista aineiston määrällistä tarkastelua laskemalla nimitetään kvantifioinniksi (Tuomi & Sarajärvi 2013). Laskemalla, kuinka monta kertaa kukin ilmaisu esiintyy aineistossa, saimme lisää ymmärrystä ilmiön merkittävydestä ja varmuuden siitä, etteivät päätelmämme perustu subjektiiviseen mielikuvaan (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006).

Alasuutarin (2011) mukaan laadullisessa tutkimuksessa voi tukeutua aineistossa esiintyviin määrällisiin suhteisiin kuten prosenttiosuuksiin. Tämän tutkimuksen tulosoissa käytämme prosenttiosuuksia selventääksemme kunkin ilmaisun merkityksellisyyttä. Esittelemme aineiston analysoinnin vaiheet kuviossa 3.

KUVIO 3. Aineistolähtöisen sisällönanalyysin vaiheet

Valitsimme aineistomme havaintoyksiköksi joko yhden sanan tai useamman sanan tai lauseen muodostaman ajatuskokonaisuuden eli ilmaisun, joita alleviivasimme ja laskimme. Tulkinnanvaraisempia ilmaisuja etsiessämme sovimme yhdessä, mikä määrittellään kriteeriksi etsiessämme kyseistä ilmaisua ja miten kyseiset ilmaisut pelkistetään. Ilmaisuiksi pelkistämisen ja kvantifioinnin jälkeen siirryimme aineiston ryhmittelyyn. Ryhmittelyssä kootaan toisiinsa liittyviä pelkistettyjä ilmaisuja yhteen (Tuomi & Sarajärvi 2009). Aineistoa ryhmitellessä teimme valintoja pelkistettyjen ilmaisujen jaottelusta tiettyyn alaluokkaan. Osa pelkistetyistä ilmaisuista oli selkeitä, vain yhteen luokkaan kuuluvia, eikä väärintulkinnan vaaraa ollut. Osa pelkistetyistä ilmaisuista oli taas vahvasti toisiinsa linkittyneitä ja niiden luokittelut ovat kompromisseja.

Ryhmittelimme samaan aihepiiriin sisällöllisesti liittyviä pelkistettyjä ilmaisuja yhteen, ja pyrimme löytämään niitä mahdollisimman hyvin kuvaavan yhteisen nimen. Seuraavassa taulukossa 4 esitetään esimerkki pelkistettyjen ilmaisujen muodostamisesta sekä niiden luokittelusta alaluokiksi.

TAULUKKO 4. Esimerkki pelkistettyjen ilmaisujen muodostamisesta ja luokittelusta

Alkuperäinen ilmaus	Pelkistetty ilmaus	Alaluokka
Uusioperheet lisääntyneet	Uusioperheet	
Minun alueellani on paljon ero- ja uusioperheitä	Ero- ja uusioperheitä	
Uusperheet	Uusperheet	
Ns. uusioperheitä on paljon	Uusioperheitä	Ero- ja uusperheet
Eroperheitä	Eroperheitä	
Perheitä, joissa lapsella on kaksi perhettä ja kotia	Kaksi perhettä ja kotia	
Vanhemmilla on vähemmän aikaa lapsilleen	Vähemmän aikaa lapsille	
Lasten kanssa vietetty aika on todella rajallista	Yhteinen aika rajallista	
Eivät ole yhdessä niin paljon kuin aikaisemmin	Vähemmän aikaa yhdessä	Yhdessä vietetty aika
Vähäinen aika omien lasten kanssa	Vähän yhteistä aikaa	
Lasten kanssa ei osata, jakseta tai haluta viettää aikaa	Yhteisen ajan arvottaminen	
Tuntuu, että aika lapsen kanssa on ”kortilla”	Vähän yhteistä aikaa lapsen kanssa	

Ryhmittelemällä alaluokkia merkityskokonaisuuksiksi saimme aineiston tiivistettyä seitsemään yläluokkaan (ks. Tuomi & Sarajärvi 2013). Yläluokkien muodostaminen esitetään taulukossa 5.

TAULUKKO 5. Alaluokkien ryhmittely yläluokiksi

Alaluokka	Yläluokka
Vanhemmuus hukassa	
Rajat	
Suurin osa hyvinvoivia perheitä	
Arki sujuu	
Vanhemmuuden suorittaminen	Vanhemmuuden toteutuminen
Vanhempi kaverina	
Maalaisjärki puuttuu	
Maalaisjärki arjessa mukana	
Kiire, arjen hektisyys	
Yhdessä vietetty aika vähentynyt	
Harrastukset vie aikaa	Ajan käyttö ja arjen arvottaminen
Vuorovaikutus vähentynyt	
Vanhempien itsekkyyys ja itsekeskeisyys	
Tieto kasvatuksellisista asioista lisääntynyt	
Perheiden yhteistyöhalukkuus kasvanut	Kasvatustietoisuus ja yhteistyöhalukkuus
Vaatimukset päivähoitoa kohtaan kasvaneet	
Perheiden yhteistyöhalukkuus vähentynyt	
Media	Media
Ero- ja uusperheet	
Perheiden monimuotoisuus	
Monikulttuurisuus lisääntynyt	Perheiden rakenteet
Tukiverkot puuttuu	
Isät aktiivisesti mukana	
Työpaineet	
Työttömyys, pätkätyöt	Työ ja toimeentulo
Vuorotyö, pitkät työpäivät	
Lisääntynyt tuentarve perheissä	
Moniongelmaisuus	
Eriarvoistuminen	Lisääntyneet haasteet
Lasten kielenkehityksen pulmat	
Lasten levottomuus	

Jatkoimme ryhmittelyä yhdistämällä syntyneet seitsemän yläluokkaa kahdeksi pääluokaksi, jotka yhdistimme tutkimuskysymyksen mukaiseksi yhdistäväksi luokaksi. Taulukossa 6 esitämme muodostamamme luokittelun.

TAULUKKO 6. Yläluokkien ryhmittely pääluokiksi ja yhdistäväksi luokaksi

Yläluokka	Pääluokka	Yhdistävä luokka
Vanhemmuuden toteutuminen		
Ajan käyttö ja arjen arvottaminen		
Kasvatustietoisuus ja yhteistyöhalukkuus	Arjen hallinta	
Media		Varhaiserityisopettajien kuvaus 2010- luvun lapsiperheiden arjesta
Perheiden rakenteet		
Työ ja toimeentulo	Perheiden moninaisuus	
Lisääntyneet haasteet		

Varhaiserityisopettajien kuvauksista muodostetut pääluokat, arjen hallinta ja perheiden moninaisuus, antavat tiivistetyssä muodossa tietoa siitä, miten varhaiserityisopettajat kuvaavat lapsiperheiden arkea.

Tyypittely. Toiseen tutkimuskysymykseen etsimme varhaiserityisopettajien vastaustauksista erilaisia perheitä kuvaavia yleisiä, tyypillisiä ilmauksia. Tyypittelyssä tavoite on tiivistää tietoa ja muodostaa tyypiesimerkki eli yleistys ilmiöstä (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006; Tuomi & Sarajärvi 2013). Tutkimuksemme aineisto on melko suuri ($n = 358$), joten se sopii kokonsa perusteella tyypittelyyn (ks. Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006).

Osa varhaiserityisopettajista oli vastauksissaan jaotellut perheitä. Kokoaamalla näitä jaotteluja ja yhdistämällä niitä muuttujiin, jotka ovat keskeisiä erilaisissa perheissä, muodostimme kolme perhetyyppiä. Tyypittelyssä on käytetty muuttujina luokittelemalla muodostettuja yläluokkia: vanhemmuuden toteutuminen, ajan käyttö ja arjen arvottaminen, media, kasvatustietoisuus ja yhteistyöhalukkuus, työ ja toimeentulo sekä eriarvoistuminen. Näiden muuttujien avulla

muodostimme tyyppikuvauksia, joissa tiivistyvät aineistossa esiintyvät perhetyypit (ks. Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006). Perheen rakenteet -yläluokka jätettiin tyyppikuvauksista pois, koska perheen rakenteita ei varhaiserityisopettajien vastausten perusteella voida yhdistää tiettyyn perhetyyppiin.

Muodostetut perhetyypit ovat karrikoituja yleistyksiä, tyyppiesimerkkejä varhaiserityisopettajien vastauksista. Ne eivät esiinny sellaisenaan, puhtaina to-
tuuksina, joihin kaikki vastauksissa esiintyneet perhekuvaukset mahtuisivat. Perhetyypeissä näkyy, miten vanhemmuuden toteutuminen, ajan käyttö ja arjen arvottaminen, kasvatustietoisuus ja yhteistyöhalukkuus, media, työ ja toimeentulo sekä lisääntynyt tuen tarve kussakin tyypissä painottuvat.

3.4 Eettiset ratkaisut

Tässä tutkimuksessa olemme sitoutuneet noudattamaan hyvän tieteellisen käytännön ohjeita (ks. Hirsjärvi ym. 2015; Tuomi & Sarajärvi 2013; Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012). Tutkimuksessa on pyritty rehellisyyteen, huolellisuuteen ja tarkkuuteen menetelmien toteuttamisessa, analysoinnissa, tulosten tulkin-
nassa ja raportoinnissa. Muiden tutkijoiden töihin on tutkimuksessamme viitattu asianmukaisesti ja kunnioittaen heidän tekijänoikeuksiaan hyvän tieteellisen käytännön mukaisesti (ks. Hirsjärvi ym. 2015; Tuomi & Sarajärvi 2013).

Käytössämme on valmis aineisto. Saadessamme tutkimusaineiston allekirjoitimme vaitiolositoumuksen, jossa sitoudumme käsittelemään ja säilyttämään aineistoa huolellisesti, käyttämään sitä ainoastaan pro gradu -tutkielmassa ja hävittämään aineiston tutkielman valmistuttua. Aineiston huolellinen käsittely on osa eettisesti kestävästä tutkimuksesta (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006).

Eettisesti kestävästä tieteellisestä tutkimuksesta tulee perustua osallistujien vapaaehtoisuuteen, riittävään tietoon tutkimuksen kulusta ja tarkoituksesta sekä taata osallistujien anonymiteettiä (Hirsjärvi ym. 2015; Patton 2002; Tuomi & Sarajärvi 2013). Varhaiserityisopettajien on ollut mahdollista anonymisti kieltäytyä tutkimukseen osallistumisesta tai valita vapaaehtoisesti tutkimukseen osallistu-

minen kyselylomake täyttämällä ja se edelleen lähettämällä. Varhaiserityisopettajien vastaukset on numeroitu, eikä vastaajien henkilöllisyyttä tai työskentelypaikkakuntaa voi näin identifioida.

Tutkimuksen aihe on herkkä, mutta siitä ei koidu riskejä tutkittaville eikä tutkimusaiheena oleville lapsiperheille. Eettisesti kestävässä tutkimuksessa pyritään välttämään tutkittaviin kohdistuvia haittoja ja riskejä (Hirsjärvi ym. 2015). Tutkijoina meidän tulee suhtautua kunnioittavasti sekä konsultoivien varhaiserityisopettajien vastauksiin, jotka pohjautuvat heidän henkilökohtaiseen kokemukseen lapsiperheistä, että lapsiperheisiin. Tutkimuksen tulokset pyrimme esittämään aihetta ymmärtävässä sävyssä.

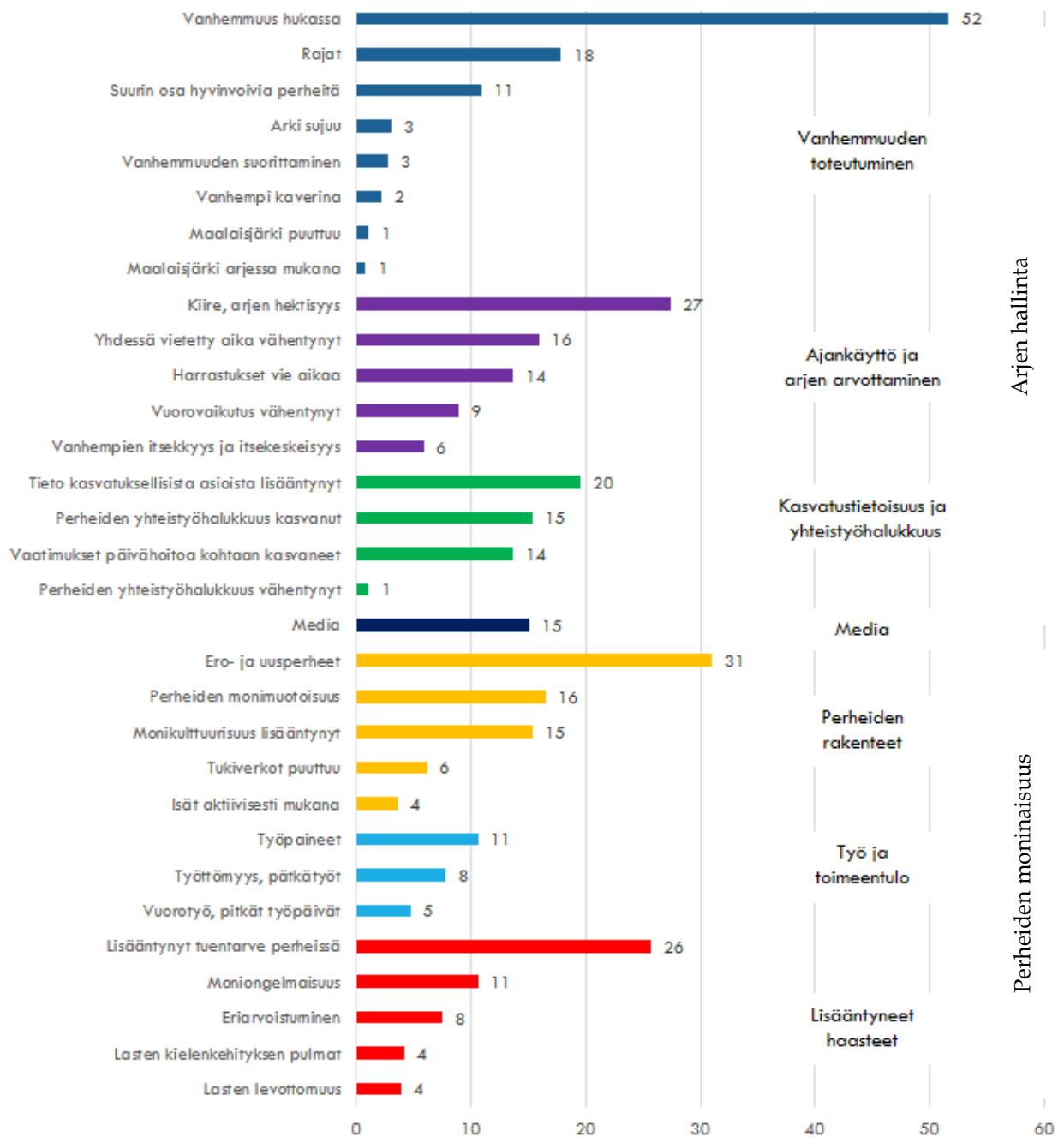
Olemme molemmat lastentarhanopettajia ja meillä on työ- ja elämäkokemuksen myötä syntynyt ymmärrys lapsiperheen arjesta ja siihen liittyvistä tekijöistä. Tämä etukäteisymmärrys saattaa vaikuttaa meidän tapaamme tulkita vastaajien kuvauksia. Tuomen ja Sarajärven (2013) mukaan aineistolähtöisessä tutkimuksessa voi olla ongelmana se, että havainnot ovat usein teoriaan pohjautuvia ja tutkijan omat ennakkoluulot tai käsitykset niitä sävyttävät. Etukäteisymmärryksestä huolimatta olemme pyrkineet pysymään aineistolle uskollisina tutkimuksemme kaikissa vaiheissa.

4 TULOKSET

Tässä luvussa käsittelemme tutkimuksen tuloksia. Vastaamme ensin kysymykseen, millaisena varhaiserityisopettajat kuvaavat työkokemuksensa pohjalta 2010-luvun lapsiperheen arkea. Esittelemme varhaiserityisopettajien vastauksista muodostetut lapsiperheiden arkea kuvaavat kokonaisuudet: arjen hallinta ja perheen moninaisuus. Seuraavaksi vastaamme toiseen tutkimuskysymykseen, millaisia perhetyyppejä varhaiserityisopettajien kuvauksista muodostuu. Muodostetut perhetyypit ovat suorituskeskeinen perhe, tavallinen perhe ja perhe haasteiden keskellä.

4.1 Lapsiperheiden arki varhaiserityisopettajien kuvaamana

Varhaiserityisopettajien mukaan lapsiperheiden arkea määrittävät kaksi päätekijää: arjen hallinta ja perheiden moninaisuus. Varhaiserityisopettajien kuvauksissa arjen hallintaan liittyviä tekijöitä ovat vanhemmuus, ajankäyttö ja arjen arvottaminen, kasvatustietoisuus ja yhteistyöhalukkuus sekä median merkitys perheiden arjessa. Perheiden moninaisuuteen liittyviä tekijöitä ovat perheiden rakenteet, työ ja toimeentulo sekä lisääntyneet haasteet. Kuviossa 4 on esitetty varhaiserityisopettajien vastauksista koottu kuvaus lapsiperheen arjesta.

KUVIO 4. Varhaiserityisopettajien lapsiperheiden arkea kuvaavien ilmaisujen esiintyvyys vastauksissa prosentteina, n = 358

Prosenttiosuudet kertovat kuinka monessa vastauksessa (n = 358) kyseinen arkea kuvaava ilmaisu on tuotu esiin. Arjen hallintaa ja perheen moninaisuutta kuvaavat tekijät on jaoteltu kuvioon eri väreillä ja ne on esitetty suuruusjärjestyksessä esiintyvyytensä mukaisesti. Seuraavissa alaluvuissa käsittelemme tarkemmin näitä arjen hallintaan ja perheen moninaisuuteen liittyviä tekijöitä.

4.1.1 Arjen hallinta

Vanhemmuuden toteutuminen määrittää perheiden arkea varhaiserityisopettajien kuvausten perusteella. Vanhemmuuden toteutumiseen liittyviä kuvauksia esiintyi vastauksissa eniten. Vanhemmuus näyttäytyy perhettä kannattelevana tekijänä, joko tasapainoisena tai hukassa olevana vanhemmuutena.

Varhaiserityisopettajien mukaan tasapainoisessa vanhemmuudessa vanhemmilla on arki hallussa ja perheessä on löydetty arjen tasapaino siten, että sekä lasten että vanhempien hyvinvointi toteutuu. Varhaiserityisopettajista 11 prosenttia mainitsi vastauksissaan, että perheet ovat pääosin hyvinvoivia.

Mutta paljon on myös perheitä, joissa homma toimii. Monessa perheessä on käytössä "vanhat" hyvät arvot ja periaatteet. Eväät elämää varten ovat hyvät ja kasvualusta on turvallinen ja vakaa. (109)

Hyvinvoivissa perheissä varhaiserityisopettajien kuvauksien mukaan perheellä on selkeät arvot ja periaatteet, joiden varaan arki rakentuu. Tällöin vanhemmat asettavat lapselle sopivia rajoja ja kasvun haasteita. Vastaajien mukaan vanhemmilla on tietoa lapsen kehityksestä ja kasvatuksellisista asioista, ja he osaavat käyttää sitä perheen arvojen ja periaatteiden mukaisesti.

Vanhemmuuden hukassa oleminen mainitaan 52 prosentissa ja rajojen asettamisen vaikeus 18 prosentissa vastauksista. Varhaiserityisopettajien kuvauksissa hukassa olevassa vanhemmuudessa vanhemman oma rooli perheen aikuisena ja rajojen pitäjänä ei ole selkeytynyt. Vastaajat korostavat, että hukassa oleva vanhemmuus, ja etenkin rajojen asettamisen vaikeus, koskettaa sekä taloudellisesti hyvin että huonosti toimeentulevia perheitä.

Jotensakin, perheillä on hukassa vanhemmuus. Ja siihen liittyen, miten olen aikuinen, miten asetan rajat, miten olen johdonmukainen jne. Vanhemmat yrittävät olla kavereita lasten kanssa ja se ei toimi. On vaikeaa saada vanhemmat ymmärtämään, että vanhemmuus ei ole aina mukavaa. Vanhemmat eivät halua tuottaa pettymyksiä lapsilleen, vaan haluat, että elämä on aina mukavaa. Ihan perus arjen eläminen on hukassa vanhemmilta... (172)

Hukassa oleva vanhemmuus kuvataan vastauksissa toisaalta ylisuojelevuutena ja toisaalta vanhempien kyvyttömyytenä kantaa vanhemmuuden vastuuta.

Enenevässä määrin vanhemmilla tuntuu olevan haasteita rajojen asettamisessa lapsilleen. Useissa perheissä lapsi/lapset määrittelevät perheen arkea: mitä tehdään, milloin ja miten. (281)

Vastaajien mukaan ylisuojelevassa vanhemmuudessa korostuu ylihuolehtivuuus, curling- ja kaverivanhemmuus. Tällöin lapsille ei haluta tai osata asettaa sopivia rajoja. Lasta halutaan suojella pettymyksiltä ja mielipahalta tai vanhempi ei halua ottaa epämiellyttävää roolia rajojen asettajana. Vastauksissa tuodaan ilmi, että taustalla voi olla vanhempien tietämättömyys, ja se ettei heillä ole ymmärrystä lapsen tarpeista.

...On paljon vanhempia, joilla on kokonaan hukassa oma ote lapsen kasvatukseen ja miten lapsen kanssa ollaan. Tahtoa olisi, mutta ei taitoa tai ehkä rohkeus puuttuu. vanhemmat tarvitsevat konkreettisia neuvoja ja toimintatapoja, miten toimia lapsen kanssa arkisissa ristiriitatilanteissa. (342)

Vanhemmuuden hukassa oleminen ei näy vastaajien mukaan niinkään poikkeuksellisten haasteiden edessä vaan enemmänkin perheen arkisissa tilanteissa.

Varhaiserityisopettajat kertovat vastauksissaan, että tukea tarvitsevien lasten kohtaamisen lisäksi heidän työssään painottuu entistä enemmän vanhemmuuden tukeminen. Heidän mukaansa työntekijöillä tulee olla taitoa ja halua kohdata perheitä kokonaisuutena.

Ajankäyttö ja arjen arvottaminen tulevat esiin varhaiserityisopettajien kuvauksissa siinä, kuinka perheet tekevät arjessaan arvovalintoja ajankäytöstään. Kiire mainittiin 27 prosentissa vastauksista ja harrastukset mainittiin 14 prosentissa vastauksista. Vastaajien mukaan perheet tekevät valintoja siinä, miten, missä ja kuinka paljon yhteistä aikaa vietetään. *Perheet ovat aktiivisia ja harrastavia, "rauhassa" kotona olo on vähentynyt.* (6) Perheiden arki nähdään aikataulutettuna ja kiireisenä. Varhaiserityisopettajat kuvaavat, että harrastukset rytmittävät perheiden arkea ja kuluttavat lasten ja aikuisten voimavaroja. Vastaajat kokevat, että rauhalliselle yhdessäololle ja arkisille puuhille ei jää tällöin perheissä aikaa. *Perheillä tuntuu olevan kiire ja aikaa lasten kanssa olemiseen vähän. Halutaan lapsille paljon erilaisia "harrastuksia" ja unohdetaan ihana arki.* (7) Vastaajien mukaan monissa perheissä tehdään arvovalintoja, joissa korostuu ohjattu harrastaminen yhteisen arjen sijaan. Varhaiserityisopettajat kuvaavat, että harrastusten lisäksi työelämän paineet lisäävät lapsiperheiden arjen hektisyyttä. Vanhempien pitkät työpäivät, vuorotyö, pätkätyöt ja työttömyysuhka näkyvät vastaajien mukaan perheiden yhteisessä ajassa ja osalla vanhemmista halu tehdä uraa ja tarve omaan aikaan

aiheuttaa sen, ettei arkisille puuhille ja yhdessäolon hetkille jää aikaa. *Moni perhe suorittaa elämää, vaikka pitäisi antaa aikaa ja leppostella.* (257) Varhaiserityisopettajat totesivat vastauksissaan, että perheet tarvitsisivat aikaa, jolloin vain ollaan, jutellaan kuulumisista, ja näin rakennetaan yhteenkuuluvuutta sekä koko perheelle toimivia vuorovaikutussuhteita. Vastauksissa näkyy huoli siitä, että perheissä perheenjäsenten keskinäinen vuorovaikutus on vähentynyt. Tämä mainitaan 9 prosentissa vastauksista. Varhaiserityisopettajien näkemysten mukaan osa perheistä ei ymmärrä tavallisen yhdessäolon arvoa vaan pyrkii täyttämään yhteisen ajan kehittäville aktiviteeteille. Perheen yhteisen ajan väheneminen heijastuu heidän mukaansa lasten kielenkehityksen pulmien lisääntymiseen sekä yhteistyötaitojen heikentymiseen ja on yhteydessä hukassa olevaan vanhemmuuteen.

Perheiden kasvatustietoisuus ja yhteistyöhalukkuus ovat vastaajien mukaan lisääntyneet. *Yhteistyö sujuu hyvin, suurin osa perheistä ottaa rinnalla kulkemisen, tuen ja yhdessä pohdiskelun mielellään vastaan.* (117) Varhaiserityisopettajien vastauksissa perheet kuvataan pääosin avoimina ja yhteistyöhaluisina. Vastauksissa 20 prosentissa todetaan, että perheiden tieto kasvatuksellisista asioista on lisääntynyt ja 15 prosentissa kuvataan perheiden yhteistyöhalukkuus positiivisena.

...Paljon on tietoa ja neuvoja saatavilla, mutta tuntuu ettei niitä aina osata toteuttaa suhteessa omaan lapseen. Osa vanhemmista ottaa apua ja tukea vastaan ja tuen tarve ei ole enää niin suuri "tabu" kuin se on varmasti joskus aikaisemmin ollut. (239)

Varhaiserityisopettajat kuvaavat, että perheet eivät enää pelkää leimautuvansa kuten kenties aikaisemmin saadessaan varhaiserityisopettajan ohjausta, tai jos heidän lapsensa tarvitsee tukitoimia kasvunsa haasteissa. Vastaajien mukaan perheet ovat avoimia vastaanottamaan palveluita ja aktiivisia hakemaan tietoa kasvatuksellisista asioista ja tukimuodoista. Tähän liittyy myös paradoksi, koska samalla useat varhaiserityisopettajista kuvaavat, että perheet eivät osaa tehdä omalle perheelle sopivia valintoja tietotulvan keskellä ja ovat epävarmoja oikeasta tavasta toimia lapsen kanssa.

...Monilla vanhemmilla on paljon tietoa lasten kasvatuksesta ja sen myötä myös mielipiteitä ja toiveita. Toisaalta ei välttämättä kuitenkaan ole paljoakaan käytännön kokemusta, varsinkaan siitä mitä toimiminen ryhmässä tarkoittaa ja sen tuomasta haasteesta. Vaikkakin tuntuu, että vanhempien toiveet ja odotukset joskus ovat itsekkäitä niin ajattelen, että

he kuitenkin arvostavat päivähoitoa ja sitä työtä mitä henkilökunta päiväkodeissa tekee. (102)

Varhaiserityisopettajat kuvaavat myös vanhempien vaatimusten varhaiskasvatusta kohtaan lisääntyneen. Vanhempien kasvaneet vaatimukset ja toiveet varhaiskasvatusta kohtaan mainitsi 14 prosenttia vastaajista. Vanhemmat kuvataan aiempaa tietoisempina oikeuksistaan. Vastaajien mukaan tämä kertoo osaltaan lisääntyneestä tiedosta kasvatuksellisista asioista sekä päiväkodin toiminnasta.

Perheiden kohtaaminen haasteellisempaa. Ongelmat moninkertaisia, täytyy olla laaja tuntemus työntekijänä asioista. Perheillä itsellään vahva näkemys asioista ja tuovat rohkeasti omat toiveet asioista esille. (103)

Toisaalta varhaiserityisopettajat kokevat perheiden vaatimusten kasvun olevan yhteydessä itsekeskeiseen tapaan ajatella. Heidän mukaansa osassa perheissä ajatellaan, että kaikki kuuluu meidän omalle lapselle tai perheelle ja nämä perheet olettavat varhaiskasvatuksen toteutuvan heidän ehdoillaan.

Media mainitaan 15 prosentissa vastauksista. Varhaiserityisopettajat kuvaavat median vaikuttavan perheiden arkeen yhä enemmän. *Tämän ajan vanhemmat joutuvat painimaan uusien asioiden parissa kuten tietotekniikan/puhelimen käytön rajaamisen kanssa.* (58) Vastaajien mukaan media tuo ihan uusia kysymyksiä perheiden ratkottavaksi. Suurin osa mediaan liittyneistä ilmaisusta sisältää huolen. Varhaiserityisopettajat kuvaavat perheenjäsenten vuorovaikutuksen ja yhteisen ajan vähentyneen. Vanhemmat kuvataan neuvottomina monesta suunnasta tulevan tietotulvan äärellä, eikä heillä nähdä olevan aina ymmärrystä ikärajojen merkityksestä lapsen tasapainoisen kehityksen kannalta. Vastaajat näkevät lisääntyneen median käytön jopa uhkana lapsuudelle.

...Lapsuus on ehkä keskimäärin lyhentynyt, kännykät ja netti vievät huomiota ja aikaa esim. leikistä. Lapset oppivat toisiltaan, että esim. Pikku kakkonen ja leikkiminen on lapsellista. (199)

Perinteiset yhdessäolon muodot, kuten leikit, lautapelit, lukeminen ja muu yhdessä tekeminen, ovat vastaajien mukaan jääneet tietokoneiden ja tablettien varjoon.

...Vanhemmat ovat kiinni omissa kavereissaan somen ja puhelimen välityksellä, normaali luonteva oman lapsen kanssa unohtuu ja lapsellekin työnnetään usein kännykkä/pelikonkone käteen esim. kauppareissuilla. Yhdessä "ihmetteleminen" on jäänyt, lapsi voi kulkea päiväkodista kotiin joko vanhempiaan edellä tai jäljessä. Kumpikin puhumattomana. (56)

Vastaajat kuvaavat median vähentävän vuorovaikutusta aikuisten ja lasten välillä. Median kuvataan kilpailevan perheen yhteisestä ajasta. Vastaajat esittävät median lisääntyneen käytön olevan yhteydessä myös lasten lisääntyneisiin kielellisiin haasteisiin ja levottomuuteen.

4.1.2 Perheiden moninaisuus

Vastauksissa kuvattuja **perheiden rakenteita** ovat esimerkiksi yksinhuoltajaperheet, ero- ja uusperheet, monikulttuuriset perheet ja sateenkaariperheet. Perheiden yleinen rakenteellinen moninaisuus mainitaan 16 prosentissa vastauksista.

...Perheiden muodot ovat monimuotoisempia, esimerkiksi sateenkaariperheet, kahden kulttuurin perheet, adoptioperheet jne. Perheet ovat erilaisia sisällöllisesti. Lapsella voi olla kaksi äitiä ja yksi isä tai äiti on yksinhuoltaja ja lapsella on 7 kummia jotka osallistuvat tiiviisti lapsen kasvuun ja oppimiseen. (311)

Varhaiserityisopettajat kohtaavat työssään monimuotoisia perheitä, eivätkä vastauksissaan arvota perheitä niiden rakenteen mukaan. *Perheet ovat hyvin erilaisia ja jo perheiden sisällä on monenlaisia ihmissuhteiden verkostoja.* (10) Kuvauksissa perheitä ei haluta, eikä voida, yleistää tietynlaisiksi. Varhaiserityisopettajat kuvaavat erilaisia perhemalleja ja rakenteita avoimesti ja luonnollisena osana tämän päivän perhe-elämää.

Vastaajien mukaan yhä useampi lapsi elää yksinhuoltaja-, ero- tai uusperheessä 2010-luvulla. Ero- ja uusperheet nostetaan esiin 31 prosentissa vastauksissa. Ero- ja uusperheiden kuvauksia on vastauksissa toiseksi eniten heti vanhemmuuden taitojen kuvausten jälkeen.

Perheitä on todella moneen lähtöön. Erilaiset uusioperheet ja perheet, joissa vanhemmat eivät ole enää yhdessä, on todella paljon...(109)

Vastauksissa ero- ja uusperheiden kohdalla esitetään huoli siitä, että kahden kodin lasten osuus on lisääntynyt huomattavasti. Varhaiserityisopettajien mukaan vanhempien erotessa lapsen asuminen järjestetään yhä useammin vuoroviikoin

jommankumman vanhemman luona asuen. *Uusperheissä vuorotellaan lasten hoidossa ja lapset liikkuvat eri perheiden välillä ja sopeutuvat tähän, kuka paremmin kuka huonommin.* (99) Vastauksissa kuvataan, että lapsille saattaa olla haastavaa sopeutua uusiin tilanteisiin ja kahdessa kodissa asumiseen.

...Uusperheiden myötä lapsen lähipiiriin saattaa kuulua useita isovanhempia, vanhempien kumppaneita ja heidän lapsiaan. Ihmiset yrittävät sopeutua uusiin tilanteisiin parhaansa mukaan... (60)

Vastaajien mukaan kotien toimintatavat voivat olla hyvinkin erilaisia ja ihmishuhdeverkostot laajoja. Varhaiserityisopettajat eivät ota vastauksissaan kantaa vanhempien eroihin eivätkä uusperheiden muodostumiseen, mutta kuvauksissa tulee esiin huoli lasten jaksamisesta. Varhaiserityisopettajien kuvauksissa tulee esille myös huoli lasten ja perheiden jaksamisesta silloin, kun perheiltä puuttuvat tukiverkot. Tukiverkkojen puuttuminen mainitaan 6 prosentissa vastauksista.

Monikulttuurisuus mainitaan 15 prosentissa vastauksista. Vastaajat toteavat monikulttuurisuuden lisääntyneen ja tuoneen uusia haasteita perheiden kanssa tehtävään yhteistyöhön.

...Monikulttuurisuus tuo omat haasteensa vanhempien kanssa tehtävään yhteistyöhön, tulkkaus, kulttuurien väliset erot, käsitykset erityisopetuksesta ja lapselle annettavasta tuesta ovat erilaiset.... (333)

Varhaiserityisopettajat kuvaavat monikulttuurisuuden luontevana osana varhaiskasvatusta ja työtään. Yhteisen kielen puute ja erilaiset arvot edellyttävät heidän mukaansa ennakkoluulotonta asennetta yhteistyössä näiden perheiden kanssa.

Työn ja toimeentulon merkitys lapsiperheiden arjessa on vastaajien mukaan kahtiajakoinen. Varhaiserityisopettajat kuvaavat, että on perheitä, joissa vanhempien työttömyys ja taloudelliset vaikeudet vievät voimavaroja. Toisaalta perheissä, joissa vanhemmilla on töitä, painitaan työpaineiden ja arjen vaatimusten ristiriidan kanssa. Työttömyys ja pätkätyöt mainitaan 8 prosentissa vastauksista ja työpaineet osana perheiden arkea 11 prosentissa vastauksista. Vastaajat kuvaavat työttömyyden lisäävän syrjäytymisvaaraa ja heidän mukaansa ongel-

milla on taipumus kasautua. Varhaiserityisopettajien mukaan työelämän muutoksista erityisesti lisääntyneen vuoro- ja pätkätyön merkitys perheiden jaksamisessa on huolestuttavaa.

...Vuorotyö lisääntynyt, yhä enemmän toinen/ molemmat vanhemmat työskentelevät aloilla, joissa vuorotyö. Paikkakunnalta toiselle muutto esim. työn perässä, lisääntynyt tukiverkoston vähentyminen...(315)

Vastaajien mukaan perheen yhteinen aika voi vuorotyön vuoksi vähentyä ja arjesta muodostua pirstaleista. Varhaiserityisopettajat kuvaavat, että vanhempien vaihtelevat työsuhteet tuovat lapsen elämään rikkonaisuutta, ja pysyviä ihmisuhteita ei pääse syntymään esimerkiksi hoitopaikkojen vaihtuessa.

Lapsiperheiden **lisääntyneet haasteet** tulevat esiin varhaiserityisopettajien vastauksissa. Perheiden eriarvoistuminen mainitaan 8 prosentissa vastauksista. Varhaiserityisopettajat tuovat esiin hyvä- ja huono-osaisuuden ääripäiden korostumisen kuilun hyvin ja huonosti voivien perheiden välillä kasvaessa.

Tietosia, työhön suuntautuneita, iso ero perheissä: toisille lapset ovat tärkeintä ja heitä rakastetaan yli kaiken. Toisten perheiden voimavarat ja tietoisuus lapsesta ovat todella vähäiset, malttia puuttuu ja vanhemmuus koetaan ylivoimaiseksi. (162)

Osa vanhemmista kuvataan kasvatustietoisina ja heillä on vastaajien mukaan voimavaroja sekä taitoa hallita arkea. Osan perheistä kuvataan olevan *ihan pihalla* (317), eikä heillä vastaajien mukaan ole keinoja tai voimavaroja selviytyä arjesta. Varhaiserityisopettajien vastauksista tulee esiin, että huonosti voivien perheiden ongelmat voivat olla ylisukupolvisesti periytyneitä ja kasautuneita. Perheiden moniongelmaisuus mainitaan 11 prosentissa vastauksista. Näillä perheillä on varhaiserityisopettajien mukaan useita ongelmia ja ongelmat ovat myös vaikeita ja monialaisia. Varhaiserityisopettajat kuvaavat, että vanhempien omat ongelmat vievät heidän voimavarojaan, jolloin vanhempien kyky olla turvallinen aikuinen on puutteellista.

...Osassa lapsista näkyy perheiden rajattomuus ja vanhempien kyvyttömyys pyörittää arkea ja ottaa vastuu vanhemmuudesta...(109)

...Yhä useammat vanhemmat haluavat apua ihan perusasioissa. Kuinka toimin kun lapseni raivoaa? Miten saan lapsen nukkumaan ajoissa? Miten rajoitan lapsen ruutu-aikaa?[...]Myös vanhempien oma jaksaminen on haaste, lapsen kanssa oleminen koetaan rankkana. (58)

Vastaajien mukaan yhteinen arki lapsen kanssa koetaan raskaaksi, eivätkä vanhemmat osaa tai jaksaa tehdä arkisia päätöksiä. Varhaiserityisopettajat korostavat moniammatillisen yhteistyön merkitystä näiden perheiden kohtaamisessa ja tarvittavan tuen tarjoamisessa.

4.2 Perhetyypit

Varhaiserityisopettajat olivat vastauksissaan jaotelleet perheitä hyvin ja huonosti selviytyviin esimerkiksi taloudellisen toimeentulon, arjessa jaksamisen, vanhemmuuden taitojen ja perheen ongelmien määrän mukaan. Osa vastaajista oli jaotellut perheitä kolmeen kategoriaan. Ääripäinä ovat hyvin toimeentulevat, kiireiset perheet, joissa vanhemmuus on hukassa ja heikosti toimeentulevat, moniongelmaiset perheet. Tähän huolta aiheuttavien perhetyyppien väliin mahtuu suuri joukko tavallisia perheitä, joilla arki sujuu. Perhetyypit eroavat toisistaan vanhemmuuden toteutumisen, ajan käytön ja arjen arvottamisen, kasvatustietoisuuden ja yhteistyöhalukkuuden, median, työn ja toimeentulon sekä lisääntyneen tuen tarpeen osalta. Näiden muuttujien ja perhetyyppien yhteydet on esitetty taulukossa 7.

TAULUKKO 7. Perhetyypittely

Muuttuja Perhetyyppi	Vanhemmuuden toteutuminen	Ajan käyttö ja arjen arvottaminen	Kasvatustietoisuus ja yhteistyöhalukkuus	Media	Työ ja toimeentulo	Lisääntyneet haasteet
Suorituskeskeinen perhe	Vähäinen ymmärrys lapsen tarpeista	Ulkoiset seikat tärkeitä	Olemassa olevaa tietoa ei osata käyttää	Käyttö hallitsemattomana	Ura ja työkeskeistä	Vaihtelevaa tuentarvetta
Tavallinen perhe	Ymmärrys lapsen tarpeista	Perheen sisäinen tasapaino	Tieto ja taito kohtaavat	Käyttö hallinnassa	Työ ja perhelämä tasapainossa	Ei lisääntynyttä tuentarvetta
Perhe haasteiden keskellä	Puuteelliset voimavarat ja ymmärrys lapsen tarpeista	Ei tasapainoa	Ei tietoa, eikä taitoa	Käyttö hallitsemattomana	Toimeentulo-ongelmat	Paljon tuentarvetta

Perhetyypit eivät eronneet toisistaan yhteistyöhalukkuuden osalta. Varhaiserityisopettajien mukaan kaikki perheet olivat valmiita yhteistyöhön. Suurinta huolta he kokivat haasteiden keskellä elävistä perheistä ja vähiten huolta aiheuttivat tavalliset perheet. Suorituskeskeisistä perheistä huolta koettiin vaihtelevasti. Perhetyyppinä suorituskeskeiset perheet ovat kasvava ja melko uusi ilmiö.

Suorituskeskeinen perhe. Suorituskeskeisissä perheissä vanhemmuuden toteutuminen on puutteellista. Perhe viettää kiireistä arkea, joka täyttyy vanhempien työ- ja urapaineista sekä koko perheen harrastamisesta. Rauhalliselle yhdessäololle ja vuorovaikutukselle ei jää suorituskeskeisessä perheessä riittävästi aikaa.

Osa perheitä elää näennäisesti hyvin tavallista arkea. He ovat kiinnostuneita lapsistaan ja haluavat antaa heille hyvät eväät elämää varten. Käytännössä arjen kiireet, halu edetä työelämässä, harrastaa ja pitää itsestään huoli, vie voiton. Elämä on yhtä tohinaa...(153)

Suorituskeskeisten perheiden vanhemmilla on tietoa lasten kasvatuksesta, mutta ei ymmärrystä siitä, mitä lapset käytännössä, konkreettisesti, tarvitsevat tasapainoiseen kehitykseensä. Perheen valintoja ohjaa usein ulkoisten mallien toteuttaminen, eivätkä perheen omista tarpeista lähtevät valinnat. Valinnoissa painottuu myös itsekeskeisyys ja halu nopeaan mielihyvään sekä ylihuolehtivuus.

...On perheitä, jotka tekevät kaikkensa lapsensa hyväksi, joskus hyvää tarkoittavat toimet eivät ole kuitenkaan lapsen parhaaksi. Esim. lapsi saa päättää kaikista asioista...(52)

Vanhempien on vaikea asettaa lapsille sopivia rajoja arjessa ja tuottaa lapsille pettymyksiä esimerkiksi media-aikaa rajoittamalla ja median sisältöihin liittyviä ikärajoja noudattamalla. Suorituskeskeisissä perheissä lapsilla saattaa olla liikaa valtaa ja esimerkiksi nukkumaanmenoajoista kiinni pitäminen on vaikeaa. Varhaiserityisopettajien ohjausta tarvitaankin arkisten perusasioiden ohjaajana. Lapsen haasteiden ilmetessä perheiden vaatimukset päivähoitoa ja sen palveluita kohtaan voivat olla suuret.

Tavallinen perhe. Tavallisessa, hyvinvoivassa perheessä vanhemmuus toteutuu tasapainoisesti. Perheessä eletään arkea, jossa on aikaa yhdessäololle ja toimivaa vuorovaikutusta perheen jäsenten kesken.

Valtaosalla perheistä elämä ja arki sujuu hyvin- lapset saavat huolenpitoa ja hoivaa, on turvalliset rajat, lasten kasvu ja kehitys etenee tavanomaisesti...(171)

Näissä perheissä korostuu se, että lasten tarpeet otetaan huomioon arjen valinnoissa. Vanhemmilla on osaamista kasvatuksellisissa asioissa ja heillä on voimavaroja sekä asettaa että ylläpitää turvallisia rajoja lapsille.

...Väliin mahtuu lukuisa joukko perheitä, joissa aikuiset jakavat päivittäin hoivan ja huolenpidon sovittaen työelämän haasteet lasten kanssa elämiseen parhaansa mukaan. (97)

Vanhempien työ, perheenjäsenten harrastaminen ja yhdessä eletty arki ovat tasanapainossa ja perheenjäsenillä on hyvä olla. Tavallisten, hyvinvoivien perheiden arjessa käytetään maalaisjärkeä ja yhteistyö varhaiskasvatuksen kanssa sujuu mutkattomasti.

Perhe haasteiden keskellä. Perhe haasteiden keskellä elää useiden perheen arkea vaikeuttavien tekijöiden keskellä. Vanhemmuus toteutuu näissä perheissä heikosti. Perheissä korostuu vanhempien omat ongelmat: *vanhemmilta puuttuu taidot hallita edes omaa elämää.* (153) Vanhempien voimavarat kuluvat oman elämän hallintaan ja arjessa selviämiseen. Tällöin lasten kasvatusta ja heistä huolehtiminen ei onnistu parhaalla mahdollisella tavalla.

...On myös paljon perheitä, joissa on arjen hallinnan vaikeutta. Tällöin lapsilla liian suuri valta hallita vanhempiaan ja normaalit rajat ovat hukassa. Usein siihen liittyy työttömyyttä ja syrjäytymistä tai sen uhkaa.(276)

Vanhemmat eivät kykene tarjoamaan turvallista arkea, riittävää huolenpitoa ja johdonmukaisia rajoja lapsilleen. Perheissä haasteiden keskellä korostuu ongelmien ylisukupolvisuus ja moniongelmaisuus. Haasteita voi olla taloudellisessa toimeentulossa, kasvatuksellisissa tiedoissa ja taidoissa sekä vanhempien omassa jaksamisessa. Ongelmat kasaantuvat näihin perheisiin ja perheet tarvitsevat paljon moniammatillista tukea selvitäkseen arjestaan. Varhaiserityisopettajilla on suuri huoli näiden perheiden ja lasten hyvinvoinnista.

5 POHDINTA

Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää, millaisena varhaiserityisopettajat kuvaavat työkokemuksensa pohjalta 2010-luvun lapsiperheitä ja heidän arkeaan. Perheiden hyvinvointia eivät niinkään määritä perheiden erilaiset rakenteet, vaan ennemminkin vanhemmuuden toteutuminen perheissä ja sen myötä toteutuva arjen hallinta. Vanhemmuuden toteutumisen ohella lisääntynyt median läsnäolo, ajankäytön haasteet ja toimeentuloon liittyvät kysymykset ovat varhaiserityisopettajien mukaan osa perheiden haastekeskeistä arkea.

5.1 Tulosten tarkastelu ja johtopäätökset

Vanhemmuuden kiikkulauta. Ekokulttuurisen teorian mukaan arki rakentuu perheteemojen ohjaamista arkipäivän toiminta tilanteista, joissa toistuvat rutiinit ja rituaalit luovat ympäristön lapsen kasvulle ja kehitykselle (Gallimore ym. 1989: Spagnola & Fiese 2007). Tutkimuksemme mukaan näyttäisi kuitenkin siltä, että vanhemmuuden toteutuminen luo perheteemojen ohjaamien arjen toimintojen sijaan edellytyksiä lapsen tasapainoiselle kasvulle ja kehitykselle. Varhaiserityisopettajien kuvauksien mukaan 2010-luvun lapsiperheiden arkeen vaikuttavia tekijöitä, elämänpiirin osa-alueita on viisi. Laadukas varhaiskasvatusjärjestelmä ja perheiden yhteiskunnallista tasa-arvoa edistävä hyvinvointipolitiikka, yhteiskunnan ja perheiden sisällöllinen ja rakenteellinen moninaisuus, perheen taloudellinen asema, toimeentulo ja työn joustavuus sekä media perheeseen vaikuttavana tekijänä ovat läsnä lapsiperheiden arjessa (vrt. taulukko 1, Weisner 1984).

Tärkeimmäksi perheen arkea ja elämänpiiriä määrittäväksi arjen hallinnan tekijäksi nousi varhaiserityisopettajien kuvauksista vanhemmuuden toteutuminen. Tutkimuksemme mukaan vanhemmuuden toteutuminen määrittyy sen kautta, millaisia valintoja ja ratkaisuja vanhemmat osaavat, jaksavat tai pystyvät tekemään arjessa. Tavallisessa hyvinvoivassa perheessä vanhemmilla on ymmär-

rys omista ja lapsen tarpeista sekä voimavaroja ja taitoja tehdä perheen hyvinvointia edistäviä valintoja. Näitä tavallisia perheitä on suuri osa lapsiperheistä (ks. Lapsiasia 2014; Rantala 2002). Suorituskeskeisissä ja haasteiden keskellä elävissä perheissä puutteellinen vanhemmuuden toteutuminen voi olla uhka lapsen ja koko perheen hyvinvoinnille. Tutkimuksemme mukaan vanhemmuuden toteutumisessa erityisen vaikeaa on rajojen asettaminen lapsille ja niistä kiinni pitäminen sekä perheen arjen rutiinien rakentaminen. Suorituskeskeisissä perheissä korostuivat toisaalta vanhempien omiin tarpeisiin ja haluihin pohjautuneet valinnat arjen määrittäjinä ja toisaalta vanhemmuuden suorittaminen ja ylihuolehtiminen. Haasteiden keskellä elävissä perheissä vanhempien omat heikot voimavarat ja puutteelliset taidot eivät tue arjen sujumista. Näissä perheissä arki on selviytymistä vaihtelevien olosuhteiden keskellä, ja perheet tarvitsevat varhaiserityisopettajien mukaan paljon tukea. Näiden perheiden kyvyssä huolehtia perheen tarpeista ja arjen sopeutumiskyvyssä esiintyy puutteita ja perheet näyttävät olevan ennemminkin olosuhteiden uhreja kuin aktiivisia toimijoita omassa elämässään (vrt. Weisner & Gallimore 1994).

Nelsonin, Kushlevin ja Lyubomirskyn (2014) mukaan vanhemmuuden ja hyvinvoinnin yhteys ei ole kuitenkaan yksiselitteinen. Esimerkiksi unen puute, taloudelliset vaikeudet ja parisuhteiden ongelmat vähentävät vanhempien ja perheiden hyvinvointia, kun taas vanhempien kokemus elämän merkityksellisyydestä, positiiviset tunteet, monipuoliset sosiaaliset roolit ja tyydytetyt perustarpeet lisäävät hyvinvointia. Perhe-elämä, perhesuhteet sekä vapaa-aika ja työelämän mahdollisuudet saattavat heikentyä esimerkiksi erityistä tukea tarvitsevan lapsen vaatiessa paljon huomiota ja voimavaroja (Gallimore ym. 1989; Whiting 2014a, 2014b, 2014c) tai vanhempien päihde- ja mielenterveysongelmien vuoksi (Raitasalo ym. 2016).

Median monet kasvot. Media kuuluu varhaiserityisopettajien mukaan vahvasti lapsiperheiden arkeen. Media on kokonaisvaltaisesti läsnä perheiden arjessa huomattavasti aiempaa enemmän kännyköiden, tietokoneiden, pelien ja sosiaalisen median muodossa (Repo & Nätti 2015). Sinällään media ei ole paha

asia, se kuuluu osana kulttuuriin ja perheiden elämäntapaan nykyisin. Media tarjoaa niin lapsille kuin aikuisille mahdollisuuksia saada tietoa, oppia asioita, sen parissa viihdyttään ja se tarjoaa ideoita vuorovaikutukselle ja yhteisille keskusteluille ideoita (Paavonen ym. 2011; Salokoski & Mustonen 2007). Median käytön määrän ja sisältöjen laadun suhteen vanhempien on nykypäivänä kuitenkin tiedostettava suhdettaan mediaan ja tehtävä aiempaa enemmän arvovalintoja. Perheet kaipaavat siihen myös ulkopuolista tukea sekä ammattilaisilta että vertaisilta. (Ks. MLL 2016; Paavonen ym. 2011.) Median haitallisia vaikutuksia voidaan vähentää lisäämällä vanhempien tietämystä mediasta ja sen vaikutusmekanismeista sekä vahvistamalla aikuisten tietoisuutta roolistaan ja vastuustaan lapsen mediasuhteen muodostumisessa (Kupiainen 2009; Paavonen ym. 2011).

Varhaiserityisopettajat kuvasivat mediaa melko kielteisesti ja sen koettiin vievän paljon aikaa perheen yhteiseltä vuorovaikutukselta. Tutkimuksemme mukaan varhaiserityisopettajat ovat huolissaan siitä, että vanhemmat eivät ymmärrä vuorovaikutuksen merkitystä riittävästi lapsen kielen ja tunnetaitojen kehitykselle. Lapsen kielenkehitykselliset ja tunnetaitojen pulmat sekä levottomuus ovat varhaiserityisopettajien mukaan lapsilla lisääntyneet ja ne painottuvat lasten kasvaneissa tuen tarpeissa. Mantereen ja Raudaskosken (2015) mukaan varsinkin pienen lapsen tarve vanhemman jakamattomaan huomioon on vuorovaikutus- ja tunne-elämän taitojen kehittymisen kannalta oleellista. Vanhemman ja lapsen välinen vuorovaikutus voi monimutkaistua ja vähentyä arjessa koko ajan mukana olevien medialaitteiden myötä. Kasvokkain keskusteluille, kysymyksiin vastaamiselle ja asioiden selittämiseksi tulisi jäädä riittävästi aikaa. (Mantere & Raudaskoski 2015).

Varhaiskasvatuksen ammattilaisten sekä jo pienten lasten vanhempien olisi syytä hallita ja toteuttaa mediakasvatusta aiempaa aktiivisemmin (Sintonen 2009; Suoninen 2013). Mediakasvatusta on nykypäivänä jo tarjolla, mutta sitä tulisi edelleen kehittää jakamalla konkreettisia ratkaisuehdotuksia, lisäämällä vanhempien yhteistyötä, jakamalla tietoa ja suosimalla lapsen kehityksen kannalta hyviä sisältöjä pelkkien rajoitusten sijaan (Paavonen ym. 2011). Varhaiserityisopettajat ovatkin avainasemassa perheiden mediatietoisuuden edistämässä.

Tasapainoilua ajan kanssa. Kiire ja arjen hektisyys tulevat vahvasti esiin varhaiserityisopettajien kuvauksissa 2010-luvun lapsiperheistä. Perheen arjen hallinnassa keskeinen tekijä on se, kuinka perheissä vanhemmat suunnittelevat ja toteuttavat ajankäyttöä. Harrastukset, työelämän paineet, vanhempien omien tarpeiden tyydytys ja menot vievät aikaa perheiden yhteiseltä rauhalliselta arjelta. Helavirran (2011) mukaan tällöin on kyse lasten kokemasta arjen osattomuudesta, jolloin kiireisessä arjessa ei jää aikaa ja mahdollisuuksia pysähtyä niin, että lapsi tulisi kuulluksi ja saisi kokemuksen osallisuudesta. Varhaiserityisopettajien mukaan osa perheistä pyrkii rakentamaan arjesta liian tehokasta ja aika-taulutettua tavallisen yhdessäolon ja vuorovaikutuksen kustannuksella. Perheen yhteistä arkista puuhastelua ei arvosteta riittävästi, eikä perheissä ymmärretä ”leppostelun” merkitystä perheen hyvinvoinnille. Lapsiperheiden ajankäytöllinen tasapainoilu ansiotyön ja pakollisten menojen sekä perheen yhteisen ajan ja harrastamisen välillä nousee esiin myös aiemmissa tutkimuksissa (ks. Halme, Vuorisalmi & Perälä 2014; Pääkkönen 2010; Pääkkönen & Hanifi 2011; Rantala 2002; Ylikännö 2015). Vanhemmat ovat myös itse ilmaisseet huolensa yhteisen ajan riittävydestä (Salonen, Nykänen, Halme & Perälä 2011). Aika sinällään ei ole vähentynyt, mutta puutteellinen ajanhallinta voi lisätä perheiden kiireen tuntoa (Miettinen & Rotkirch 2012). Perheiden sisäisen sosiaalisen kanssakäymisen määrä on vähentynyt edelleen 2010-luvulla ja riskinä on, että lasten saama sosiaalinen tuki perheessä vähenee (Hanifi 2015). Näkemyksemme mukaan varhaiskasvatuksessa voitaisiin ottaa enemmän esiin perheiden kiire ja ajan käyttö yhteisissä keskusteluissa ja korostaa perheille rauhallisen arjen ja vuorovaikutuksen merkitystä.

Perheen hyvinvoinnin rakennuspalikoita. Perhemuoto ei määritä vanhemmuuden toteutumista varhaiserityisopettajien mukaan, vaikka he tuovat esiin perheiden lisääntyneen monimuotoisuuden. Varhaiserityisopettajien mukaan esimerkiksi maahanmuuttajaperheiden määrä on lisääntynyt (ks. Kekkonen 2014, 273) ja heidät koetaan luonnollisena osana perheiden moninaisuutta. Kuvauksissa perheitä ei arvoteta niiden rakenteiden perusteella, vaan perhe-

muodosta riippumatta perhe voi olla hyvinvoiva tai siinä voi ilmetä vanhemmuuden haasteita, jotka näkyvät esimerkiksi vaikeutena asettaa rajoja lapsille (ks. Rantala 2002). Tutkimusten mukaan perheen rakenne ei ennusta lapsen hyvinvointia. Ydinperhettä ei enää nähdä toimivampana tai hyödyllisempänä lapsen kannalta (Lucas, Nicholson & Erbas 2013; Powell, Hamilton, Manago & Cheng 2016), eikä vaihtoehtoisten perhetyyppien, esimerkiksi yksinhuoltajaperheiden tai kahden samaa sukupuolta olevan vanhemman perheiden, nähdä vaingoittavan lasta (Powell ym. 2016).

Tutkimuksessamme ero- ja uusperheiden lisääntyminen nähdään kuitenkin riskinä pienen lapsen turvallisuudentunteen ja pysyvyyden tarpeen rakentumiselle. Myös Rantalan (2002) tutkimuksessa tulee esiin ammattilaisten näkemys uusperheisiin liittyvistä ongelmista. Varhaiserityisopettajat olivat erityisesti huolissaan kohtaamastaan pienten lasten yleistyvistä vuoroasumisesta, jolloin lapsi asuu molempien vanhempien luona esimerkiksi vuoroviikoin. Vuoroasumista perustellaan sillä, että molemmilla vanhemmilla on yhtäläiset oikeudet ja velvollisuudet vanhempana ja että on lapsen etu säilyttää yhteys molempiin vanhempiinsa (Fransson, Sakardi, Hjern & Bergström 2016). Vuoroasumisessa on kuitenkin aina huomioitava lapsen tarpeet ja kehitysympäristö, joka tukee lapsen tasapainoista kehitystä ja kasvua. Mitä pienemmästä lapsesta on kyse, sitä tarkemmin vuoroasumisen hyötyjä ja haittoja on harkittava. (Linnavuori 2007; McIntosh & Chisholm 2008). Ero- ja uusperheiden osalta lasten hyvinvoinnin ja arjen sujumisen näkökulmasta on merkityksellistä se, kuinka ero hoidetaan ja millaisiksi uudet perhekuviot asumisjärjestelyineen muodostuvat (Linnavuori 2007; Lucas ym. 2013). Varhaiserityisopettajilla onkin tärkeä tehtävä tukea lapsia ja perheitä erotilanteissa sekä korostaa lapsen hyvinvointia tukevia ratkaisuja. Lasten käsitys perhesuhteista ei rajoitu biologisiin tai juridisiin kytköksiin (Helavirta 2011; Moring 2013). Toimiva ihmissuhdeverkosto (Broberg 2010; Linnavuori 2007) ja vanhempien sitoutuminen vanhemmuuteen sekä vanhemmuuden taidot määrittävät lapsen hyvinvointia eroperheissä (Lucas ym. 2013).

Varhaiserityisopettajien kuvauksissa tulee esiin sekä lapsiperheiden taloudellinen, että huolenpidollinen eriarvoistuminen. Vaikka suurin osa perheistä

voi hyvin niin pienen, mutta yhä kasvavan osan, ongelmat kasautuvat ja eriarvoistuminen lisääntyy (Lapsiasia 2014; Unicef 2013; Vettenranta ym. 2016). Tutkimuksessamme varhaiserityisopettajat kuvaavat työttömyyden sekä toisaalta eri syistä ilmenevien työpaineiden ja vuorotyön merkitystä lapsiperheiden arjen hallinnassa. Tutkimusten mukaan työttömyys ja toimeentulo-ongelmat voivat olla uhka lapsen ja perheen hyvinvoinnille (European Commission 2008; Salmi, Sauli & Lammi-Taskula 2014) ja toisaalta myös työn ja perheen yhteensovittamisen ristiriita voi muodostua haasteeksi perheen hyvinvoinnille (Cooklin ym. 2016). Poliittisten ja rakenteellisten ongelmien ratkaisemisen on todettu olevan tehokkain tapa estää eriarvoistumista (Lucas ym. 2013; Schiettecat, Roets & Vandenbroeck 2014; Unicef 2013) ja lisäämällä esimerkiksi vanhempien mahdollisuuksia joustavaan työaikaan helpotetaan perheiden arjen, työn ja perhe-elämän yhteen sovittamista (Miettinen & Rotkirch, 2012). Myös laadukkaan varhaiskasvatuksen on todettu voivan tasoittaa erilaisista perhetaustoista ja taloudellisesta köyhyydestä aiheutuvaa eriarvoistumista merkittävästi (Field 2010; Heckman 2011; Kakabadse ym. 2014; Kekkonen 2014; Raitasalo ym. 2016).

Kohti valoisampia kohtaamisia. Varhaiserityisopettajien mukaan perheet ovat avoimia ja tietoisia kasvatuksellisista asioista ja he ottavat pääsääntöisesti hyvin tukea vastaan. Pääosalla vanhemmista on aikaisemman tutkimuksen mukaan positiivinen käsitys omista vanhemmuuden taidoistaan, eivätkä he koe erityistä palvelujen tarvetta (MLL 2016; Salonen, Nykänen, Halme & Perälä 2011). Varhaiserityisopettajien kuvauksissa painottuivat kuitenkin perheiden haasteet ja tuen tarpeet. He kuvasivat useiden perheiden kamppailevan arjen hallinnan ja vanhemmuuden haasteiden kanssa. Tutkimuksemme tulosten kanssa samansuuntaisia näkemyksiä esittävät Salmi ja Lammi-Taskula (2014), joiden mukaan kaksi viidestä vanhemmasta koki huolta jaksamisestaan. Varhaiserityisopettajien ja vanhempien näkemyserojen taustalla voi olla se, että varhaiserityisopettajat kohtaavat työnkuvansa (ks. Lastentarhanopettajaliitto 2007) vuoksi erityisesti niitä perheitä, joilla on haasteita sekä tuen tarvetta arjessaan. Tämä voi osaltaan olla syynä siihen, että heidän kuvauksensa vanhemmuuden toteutumisesta ovat

melko synkkiä. Myös se, kuinka kattavasti esimerkiksi Mannerheimin lastensuojeluliiton teettämiin kyselytutkimuksiin osallistuneet vanhemmat edustavat kaikenlaisia perheitä, voi selittää näkemysten ristiriitaisuutta.

Tutkimusten mukaan ammattilaisten näkökulma perheisiin on usein ongelmakeskeinen (Helavirta 2011; Kulmala 2006; Vehkakoski 2006). Ammattilaisten onkin tärkeää tiedostaa ja tunnistaa negatiivinen näkökulma, etteivät he tarkoituksettomasti leimaa ja kategorisoi lapsia ja perheitä (Kulmala 2006). Ekokulttuurisen teorian mukaan jokaisella perheellä on voimavaroja (Weisner & Gallimore 1994) ja voimavarakeskeinen suhtautuminen tukee perheen voimaantumista ja estää alisuoriutumista (Rantala 2002). Toimivat palvelut mahdollistavat huomion siirtämisen lapsen ongelmista ja perheen toimimattomuudesta enemmän kohti lapsen ja perheen toimintamahdollisuuksia ja osallisuutta omassa ympäristössään voimaannuttaen näin perhettä (Balcells-Balcells ym. 2011).

Tutkimuksessamme korostuu varhaiserityisopettajien näkemys perheiden yksilöllisyydestä ja se, että tuen suunnittelun pohjana tulisi huomioida lapsen ja perheen yksilölliset tarpeet ja elämänpiiri (Bernheimer ym. 1990; Brown ym. 2011). Tämä näkemys tulee esiin myös Rantalan (2002) tutkimuksessa ja on yhteneväinen ekokulttuurisen teorian perheiden yksilöllisyyttä korostavan näkemyksen kanssa (Bernheimer ym. 1990; Gallimore ym. 1989). Jotta tuen suunnittelussa ja toteutuksessa voidaan huomioida koko perhe, varhaiserityisopettajat tarvitsevat laajaa ymmärrystä perheiden arjesta, perheiden arjen hallinnan kyvyistä ja taidoista sekä aikaa perheiden kohtaamiseen. Varhaiserityisopettajien koulutuksen kehittäminen ja monialaisen yhteistyön tiivistäminen mahdollistaisivat laadukkaan koko perheen tarpeet huomioivan tuen toteuttamisen.

5.2 Tutkimuksen luotettavuus ja jatkotutkimushaasteet

Tutkimuksemme tulokset ovat yhdensuuntaisia aiheesta tehtyjen aiempien tutkimusten kanssa (Rantala 2002; Salmi & Lammi-Taskula 2014; Salmi ym. 2014; Vettenranta ym. 2016). Tutkimus on aina tutkijan tulkintaa, mutta se ei Hirsjär-

ven ja Hurmeen (2001) mukaan kuitenkin vähennä asianmukaisesti raportoidun tutkimuksen luotettavuutta, vaan tuo esiin kunkin tutkijan tekemien valintojen merkityksen tutkimukselle (Aaltio & Puusa 2011). Tutkimuksemme luotettavuutta tukee se, että olemme kuvanneet mahdollisimman tarkasti aineiston analyysin vaiheet ja luokittelun perusteet (ks. Hirsjärvi 2015).

Teemme tutkimusta parityönä ja tämä on mahdollistanut analyyttisen keskustelun ja pohdiskelun koko tutkimusprosessin ajan. Kahden tutkijan näkemysten yhdistäminen ja keskustelu aineistosta on auttanut kokonaisuuden hahmottamisessa ja vahvistanut ymmärrystä aineistosta. Tällaista kahden tutkijan yhteistyötä ja analyysien yhdistämistä kutsutaan tutkijatriangulaatioksi (Hirsjärvi ym. 2015; Patton 2002; Tuomi & Sarajärvi 2013). Toinen tapa vahvistaa tutkimuksen luotettavuutta on käyttää erilaisia tutkimusmenetelmiä eli metodista triangulaatiota. (Hirsjärvi ym. 2015). Tässä tutkimuksessa olemme käyttäneet aineiston määrällistä kvantifiointia pohjana kvalitatiiviselle sisällönanalyysille. Kyseilyn hyvä kokonaisvastausprosentti (58%), vastaajien määrä (n = 358) ja vastauksista löytyneet selkeät määrälliset ulottuvuudet vahvistavat sitä, että esittämämme tulokset kertovat jotakin oleellista aiheesta (ks. Alasuutari 2011).

Tutkimuksen tulokset eivät kerro kuitenkaan koko totuutta lapsiperheiden todellisuudesta. Varhaiserityisopettajat kuvaavat lapsiperheitä omasta, melko haastekeskeisestä, kontekstistaan käsin. Kuvaukset eivät ole yleistettävissä, mutta tuovat kuitenkin lisää tietoa ja ymmärrystä lapsiperheiden arjesta. Tuloksissa olemme kärjistäneet perheitä tyypittelemällä ne kolmeksi perhetyypiksi. Perheet ovat kuitenkin todellisuudessa kaikki erilaisia ja tyypittelymme on kärjistetty yleistys. Se, kuinka hyvin tutkimuksen tulokset kuvaavat todellisuutta, vaatii jatkotutkimusta.

Tässä tutkimuksessa emme huomioineet varhaiserityisopettajien työkokemuksista emmekä maantieteellistä sijoittumista. Jatkotutkimuksen haasteena onkin selvittää, millainen merkitys varhaiserityisopettajien koulutustaustalla, työkokemuksella tai työskentelypaikkakunnalla on kuvauksissa. Esimerkiksi korostuuko perheiden kiire ja työpaineet pääkaupunkiseudun varhaiserityisopettajien ku-

vauksissa. Tutkimuksessamme esiin tullut median käytön lisääntyminen lapsiperheiden arjessa ja sen merkitys vanhempien ja lasten väliseen vuorovaikutukseen vaativat myös tarkempaa tutkimusta. Oleellista olisi selvittää, onko vanhempien ja lasten välinen vuorovaikutus todella laadullisesti muuttunut median käytön lisääntyessä ja millaisia haasteita median käyttö mahdollisesti tuo lasten kielelliselle ja emotionaaliselle kehitykselle.

Vanhemmille tehtyjen kyselyjen mukaan vanhempien oma kuva omista vanhemmuuden taidoista ei ole niin synkkä kuin ammattilaisten kuvaukset. Mielienkiintoista olisikin verrata vanhempien ja ammattilaisten kuvauksia perheestä, ja selvittää tarkemmin, millaiset asiat kannattelevat perheen arkea. Tutkimalla perheen arkea ja siihen liittyviä tekijöitä saadaan tietoa siitä, miten lapsen kasvua tukeva arki rakentuu ja millaista tukea perheet arjessa tarvitsevat. Tämän tiedon pohjalta varhaiserityisopettajien osaamista ja työnkuvaa voidaan kehittää niin, että heillä olisi edellytykset huomioida työssään kokonaisvaltaisemmin koko perheen tarpeet.

LÄHTEET

- Aaltio, I. & Puusa, A. 2011. Laadullisen tutkimuksen luotettavuus. Teoksessa Puusa, A. & Juuti, P. (toim.) *Menetelmäviidakon raivaajat - perusteita laadullisen tutkimuslähestymistavan valintaan*. Hansaprint. 153–166.
- Alasuutari, P. 2011. *Laadullinen tutkimus 2.0. (4. uud.p.)* Tampere: Vastapaino.
- Balcells-Balcells, A., Giné, C., Guàrdia-Olmos, J. & Summers, J. A. 2011. Family quality of life: Adaptation to Spanish population of several family support questionnaires. *Journal of Intellectual Disability Research* 55 (12), 1151–1163.
- Bernheimer, L. Gallimore, R. & Weisner, T.S. 1990. Ecocultural theory as a context for the individual Family Service Plan. *Journal of Early Intervention* 14 (3), 219–233.
- Blackburn, C. 2016. Early childhood inclusion in the United Kingdom. *Infants & Young Children* 29 (3). Lippincott Williams & Wilkins, US, 239–246.
- Bogdan, R. C., & Knopp Biklen, S. 2007. *Qualitative research for education: An introduction to theory and methods (5th ed.)*. Boston, Mass.: London: Pearson A & B.
- Bradshaw, J. & Hatland, A. 2006. Review of Social policy, employment and family change in comparative perspective. *Globalization and welfare*. Edward Elgar, Cheltenham, UK.
- Broberg, M. 2010. *Uusperheen voimavarat ja lasten hyvinvointi*. Helsinki: Väestöliitto.
- Brown, R. I., Geider, S., Primrose, A. & Jokinen, N. S. 2011. Family life and the impact of previous and present residential and day care support for children with major cognitive and behavioural challenges: A dilemma for services and policy. *Journal of Intellectual Disability Research. (Report)* 55 (9), 904–917.
- Brown, R. I., Macadam-Crisp, J., Wang, M. & Iarocci, G. 2006. Family Quality of Life when There is a Child With a Developmental Disability. *Journal of Policy and Practice in Intellectual Disabilities* 3 (4). Blacwell Publishing, 238–245.
- Cooklin, A. R., Westrupp, E. M., Strazdins, L., Giallo, R., Martin, A. & Nicholson, J. M. 2016. Fathers at work: Work–family conflict, work–family enrichment and parenting in an Australian cohort. *Journal of Family Issues* 37 (11), Sage Publications, US, 1611–1635.

- Dunifon, R. E., Ziolo-Guest, K. M. & Kopko, K. 2014. Grandparent coresidence and family well-being: Implications for research and policy. *The Annals of American Academy of Political and Social Science* 654 (1). Sage Publications, US, 110–126.
- European Commission, 2008. Child poverty and well-being in the EU. Current-status and way forward. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities.
- Field, F. 2010. *The Foundation Years: preventing poor children becoming poor adults, The report of the Independent Review on Poverty and Life Chances*. The Stationery Office.
- Fransson, E., Sakardi A., Hjern, A. & Bergström, M. 2016. Why should they live more with one of us when they are children to us both?: Parents' motives for practicing equal joint physical custody for children aged 0–4: Parents' motives for practicing equal joint physical custody for children aged 0–4. *Children and Youth Services Review* 66, pp. 154–160.
- Gallimore, R., Weisner, T. S., Kaufman, S. Z. & Bernheimer, L. P. 1989. The Social Construction of Ecocultural Niches: Family Accommodation of Developmentally Delayed Children. *American Journal on Mental Retardation* 94 (3), 216–230.
- Halme, N., Vuorisalmi, M. & Perälä, M-L. 2014. Tuki, osallisuus ja yhteistoiminta lasten ja perheiden palveluissa. Työntekijöiden näkökulma. *Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Raportti 4/2013*. Helsinki.
- Halrynjö, S. 2009. Men's work – life Conflict: Career, Care and Self-realization: Patterns of Privileges and Dilemmas. *Gender, Work and Organization* 16 (1), 98-125.
- Hanifi, R. 2015. Yksin oleminen on lisääntynyt. Teoksessa Anttila A-H., Anttila T., Liikkanen, M. & Pääkkönen, H.(toim.) *Ajassa kiinni ja irrallaan - Yhteisölliset rytmit 2000-luvun Suomessa*. Tilastokeskus Helsinki. 123–133
- Heckman, J. J. 2008. Schools, Skills and Synapses. *Economic Inquiry* 46 (3), 289–324.
- Heckman, J. J. 2011. The Economics of inequality: The value of Early Childhood Education. *American Educator* 35 (1), American Federation of Teachers, 4–11.
- Helavirta, S. 2011. *Lapset hyvinvointitiedon tuottajina*. Tampere: Tampere University Press.
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2001. *Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö*. Yliopistopaino. Helsinki.

- Hirsjärvi, S., Remes, P., & Sajavaara, P. 2015. Tutki ja kirjoita. (20. painos). Bookwell Oy, Porvoo.
- Huus, K., Olsson, L., Elgmark Andersson, E., Granlund, M. & Augustine, L. 2016. Perceived needs among parents of children with a mild intellectual disability in Sweden. *Scandinavian Journal of Disability Research* 9 (4), 1–11.
- Jokinen, K. & Kuronen, M. 2011. Research on Families and Family Policies in Europe – Major Trends. Teoksessa U. Uhlendorff, M. Rupp & M. Euteneuer (toim.) *Wellbeing of Families in Future Europe. Challenges for Research and Policy*. Familyplatform. Families in Europe Volume 1, 13–118.
- Kakabadse, N.K., Marzec, N. & Rose, R. 2014. What next for children`s services? Can policy at a local or national level have any significant impact on the outcomes for children and their families? *International Journal of Adolescence and Youth*, 19 (1), 84–98.
- Kekkonen, M. 2014. Perheiden lastenhoitojärjestelyt ja tyytyväisyys päivähoitopalveluihin. Teoksessa (toim.) Lammi-Taskula, J. & Karvonen, S. *Lapsiperheiden hyvinvointi 2014. Terveiden ja hyvinvoinninlaitos*. Helsinki, 258–273.
- Kulmala, A. 2006. Kerrottuja kokemuksia leimatusta identiteetistä ja toisesta. Tampere: Tampere University Press: Taju [jakaja].
- Kupiainen, R. 2009. Lasten mediasuhteet mediakasvatuksen kysymyksenä. Teoksessa Kotilainen, S. (toim.) *Suhteissa Mediaan*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, 167–179.
- Lapsiasia, 2014. Lapsiasiaavaltuutetun toimiston julkaisuja 2014:3. Lapsiasiaavaltuutetun vuosikirja 2014. <http://lapsiasia.fi/wp-content/uploads/2014/12/Vuosikirja-2014.pdf>. Luettu 7.3.2017.
- Lastentarhanopettajaliitto 2007. Varhaiserityisopettaja, www.lastentarha.fi. Luettu 18.4.2017
- Lewis, M., Cramer, R., Elliott, W. & Sprague, A. 2014. Policies to promote economic stability, asset building, and child development. *Children and Youth Services Review* 36. Elsevier Science. Netherlands, 15–21.
- Linnavuori, H. 2007. Lasten kokemuksia vuoroasumisesta. Jyväskylän yliopisto.
- Lucas, N., Nicholson, J. M. & Erbas, B. 2013. Child mental health after parental separation: The impact of resident/non-resident parenting, parent mental health, conflict and socioeconomics. *Journal of Family Studies* 19 (1), pp. 53–69.

- Mantere, E., & Raudaskoski, S. 2015. Kun matkapuhelin vie vanhemman huomion. Teoksessa Anja Riitta Lahikainen, Tiina Mälkiä & Katja Repo (toim.) Media lapsiperheessä. Tampere: Vastapaino, 205-226.
- Mcintosh, J., & Chisholm, R. 2008. Cautionary notes on the shared care of children in conflicted parental separation. *Journal Of Family Studies*, 14 (1), 37-52.
- Miettinen, A. & Rotkirch, A. 2012. Perhebarometri, 2011. Yhteistä aikaa etsimässä - Lapsiperheiden ajankäyttö 2000-luvulla. Helsinki: Väestöliitto.
- MLL 2016. Mitä kuuluu vanhempi -kysely. <https://www.mll.fi/julkaisut/kyselyt/> Luettu 4.2.2017
- Monimuotoiset perheet, 2013. Ray-hanke. <https://monimuotoisetperheet.fi/> Luettu 14.10.2016.
- Moring, A. 2013. Oudot perheet: Normeja ja ihanteita 2000-luvun Suomessa. Helsinki: Helsingin Yliopisto.
- Määttä, P. & Rantala, A. 2016. Tavallisen erityinen lapsi: Onnistuneen yhteistyön arvoitusta ratkomassa. 2. uudistettu painos. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Nelson, S. K., Kushlev, K. & Lyubomirsky, S. 2014. The pains and pleasures of parenting: When, why, and how is parenthood associated with more or less well-being? *Psychological Bulletin* 140 (3), pp. 846–895.
- Paavonen, J. E., Roine, M., Korhonen, P., Valkonen, S., Pennonen, M., Partanen, J., & Lahikainen, A. R. 2011. Media ja lasten hyvinvointi. *Duodecim*, vol 127: 15, 1563–1570.
- Patton, M. Q. 2002. *Qualitative research & evaluation methods*. Thousand Oaks (Ca): Sage.
- Pirskanen, H., Jokinen, K., Kallinen, K., Harju-Veijola, M. & Rautakorpi, S. 2015. Researching children's multiple family relations: social network maps and life lines as methods. *Qualitative Sociological Review* 11 (1), 50–69.
- Powell, B., Hamilton, L., Manago, B. & Cheng, S. 2016. Implications of changing family forms for children. *Annual Review of Sociology* 42, p. 301.
- Pääkkönen, H. 2010. Perheiden aika ja ajankäyttö. Tutkimuksia kokonaisuajasta, vapaaehtoistyöstä, lapsista ja kiireestä. Helsinki: Tilastokeskus.
- Pääkkönen, H. & Hanifi, R. 2011. Ajankäytön muutokset 2000-luvulla. *Elinolot 2011*. Helsinki: Tilastokeskus.
- Raitasalo, K., Holmila, M. & Jääskeläinen, M. 2016. Vanhempien päihdeongelmista aiheutuvat haitat lapselle. Teoksessa Holmila, M., Raitasalo, K. & Tigerstedt, C. (toim.) Sukupolvien sillat ja kasvamisen karikot – vanhemmat,

- lapset ja alkoholi. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Juvenes Print – Suomen Yliopistopaino Oy. Helsinki.
- Rantala, A. 2002. Perhekeskeisyys - puhetta vai todellisuutta? Työntekijöiden käsitykset yhteistyöstä erityistä tukea tarvitsevan lapsen perheen kanssa. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Repo, K. & Nätti, J. 2015. Televisio ja tietokone lasten ja nuorten ajankäytön rytmittäjinä. Teoksessa Anttila A-H., Anttila, T., Mirja Liikkanen ja Pääkkönen, H. (toim.) Ajassa kiinni ja irrallaan - Yhteisölliset rytmit 2000-luvun Suomessa. Tilastokeskus. Helsinki, 135–152.
- Rimpelä, M. 2013. Kasvatuskaaoksesta yhteiseen ymmärrykseen. Teoksessa Lämsä, A-L (toim.) Verkostot vahvaksi. Toimiva vuorovaikutus perheiden kanssa. Jyväskylä: PS-kustannus, 17–47.
- Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto [verkkopainos]. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietokanto [ylläpitäjä ja tuottaja]. <<http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/>>. Luettu 6.4.2017.
- Salmi, M., Sauli, H. & Lammi-Taskula, J. 2014. Lapsiperheiden toimeentulo. Teoksessa Lammi-Taskula, J. & Karvonen, S. (toim.) Lapsiperheiden hyvinvointi 2014. Terveyden ja hyvinvoinninlaitos. Helsinki. 82–105.
- Salmi, M. & Lammi-Taskula, J. 2014. Työn ja perheen yhteensovittaminen hyvinvoinnin tekijänä. Teoksessa Lammi-Taskula, J. & Karvonen, S. (toim.) Lapsiperheiden hyvinvointi 2014. Terveyden ja hyvinvoinninlaitos. Helsinki, 38–51.
- Salokoski, T. & Mustonen, A. 2007. Median vaikutukset lapsiin ja nuoriin - katsaus tutkimuksiin sekä kansainvälisiin mediakasvatuksen ja -sääntelyn käytäntöihin. Mediakasvatusseuran julkaisuja 2/2007.
- Salonen, A., Nykänen, S., Halme, N., & Perälä, M. 2011. Miten lasten ja perheiden palvelut vastaavat tarpeita? Vanhempien näkökulma. [Helsinki]: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.
- Sayer, L. C. & Gornick, J. C. 2012. Cross-national variation in the influence of employment hours on child care time. *European Sociological Review* 28 (4), 421–442.
- Schietecat, T. Roets, G. & Vanderbroek, M. 2014. Do families in poverty need child and family social work? *European Journal of Social Work*, pp. 1–14.
- Sintonen, S. 2009. Media arjen kasvatussuhteissa. Teoksessa Kotilainen, S. (toim.) Suhteissa Mediaan. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, 185–195.

- Spagnola, M. & Fiese, B. H. 2007. Family routines and rituals: A context for development in the lives of young children. (Report). *Infants & Young Children*, 20 (4), p. 284–299.
- Suoninen, A. 2013. Lasten mediabarometri 2013: 0-8-vuotiaiden mediankäyttö ja sen muutokset vuodesta 2010. Nuorisotutkimusseura.
- Takala, P. 2002. Aikapula ja kiire lapsiperheissä. *Hyvinvointikatsaus* 4/2002, 10–15.
- Tobio, C. & Gordon, J. A. F. 2013. A social policy model for the reconciliation of employment and family life from a gender equality perspective. *International Review of Sociology* 2 (2), 379–400.
- Tuomi, J & Sarajärvi, A. 2013. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.
- Tutkimuseettinen neuvottelukunta (TENK). 2012. Hyvä tieteellinen käytäntö. <http://www.tenk.fi/htk-ohje/hyva-tieteellinen-kaytanto>. Luettu 26.4.2017.
- UNICEF, 2012. www.unicef.fi/tiedotus/uutisarkisto/2012/unicef-kymmenetmiljoonat-lapset-elavat-koehyhdessa-maailman-rikkaimmissa-maissa/ Luettu 12.12.2016.
- UNICEF, 2013. www.unicef.fi/tiedotus/uutisarkisto/2013/unicefraportti-suomen-lasten-hyvinvointi-maailman-huippuluokkaa/ Luettu 12.12.2016.
- Vehkakoski, T. 2006. Leimattu lapsuus. Vammaisuuden rakentuminen ammatti-ihmisten puheissa ja teksteissä. Väitöskirja. Jyväskylän yliopisto.
- Vettenranta, J., Välijärvi, J., Ahonen, A., Hautamäki, J., Hiltunen J., Leino, K., Lähteinen, S., Nissinen, K., Nissinen, V., Puhakka, E., Rautopuro, J. & Vainikainen, M-P. 2016. PISA15 ensituloksia. Huipulla pudotuksesta huolimatta. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2016: 41. Opetus- ja kulttuuriministeriö & Koulutuksen tutkimuslaitos. Jyväskylän yliopisto.
- Weisner, T. S. 1984. A cross-cultural perspective: Ekokultural niches of middle childhood. Teoksessa A. Collins (toim.) *The elementary school years: Understanding development during middle childhood*. Washington, DC: National Academy Press, 335–369.
- Weisner, T. S. 1998. Human development, child well-being, and cultural project of development. Teoksessa D. Sharma & K. Fisher (toim). *Socio-emotional development across cultures*. *New Directions in child development* 81, Fall. San Francisco: Jossey- Bass, 69–85.

- Weisner, T. 2002. Ecocultural understanding of children`s developmental pathways. *Human development* 45, 275–281.
- Weisner, T.S. & Gallimore. R. 1994. Ecocultural studies on families adapting to childhood developmental delays: unique features, defining, differences, and applied implications. Teoksessa M.Leskinen (toim.) *Family in Focus. New Perspectives on Early Childhood Special Education*. Jyväskylän yliopisto. Jyväskylä *Studies in Education, Psychology and Social Research* 108, 11–25.
- Whiting, M. 2014a. Children with disability and complex health needs: The impact on family life. *Nursing Children and Young People* 26 (3), 26–30.
- Whiting, M. 2014b. Support requirements of parents caring for a child with disability and complex health needs. *Nursing Children and Young People* 26 (4), 24–27.
- Whiting, M. 2014c. What it means to be the parent of a child with a disability or complex health need. *Nursing Children and Young People* 26 (5), 26–29.
- Ylikännö, M. 2015. Kenellä on kiire? Suomalaisten kiireen kokemukset ja ajankäyttö. Teoksessa Anttila A-H., Anttila, T., Mirja Liikkanen ja Pääkkönen, H. (toim.) *Ajassa kiinni ja irrallaan - Yhteisölliset rytmit 2000-luvun Suomessa*. Tilastokeskus. Helsinki, 73–84.

LIITTEET

Liite 1. Saatekirje

HYVÄ VARHAISVUOSIEN ERITYISKASVATUKSEN AMMATILAINEN

Tervetuloa osallistumaan tutkimukseen! Jyväskylän yliopiston kasvatustieteiden laitos toteuttaa vuosina 2012-16 tutkimushanketta, jonka tavoitteena on selvittää varhaiskasvatuksen erityisopettajan työnkuvaa. Vastuullisina tutkijoina toimivat KT Anja Rantala ja KT Sanna Uotinen. Lisäksi mukana on erityispedagogiikan opiskelijoita.

Oheisella kyselylomakkeella selvitämme, miten erityislastentarhanopettaja toimii yhteistyössä perheiden kanssa sekä tekee monialaista yhteistyötä. Jokaisen varhaisvuosien erityiskasvatuksen ammattilaisen vastaus on merkittävä, jotta saamme tästä ajankohtaisesta ja tärkeästä aiheesta kattavaa tietoa. Tutkimustuloksia esitellään tieteellisissä kongresseissa ja julkaisuissa, pro gradu-tutkielmissa sekä ammatillisissa lehdissä.

Kyselylomakkeella pyrimme tavoittamaan kaikki Suomen erityislastentarhanopettajat, joilla ei ole omaa lapsiryhmää. Yhteystietosi on saatu kuntien www-sivuilta tai varhaiskasvatuksen yhteyshenkilöiltä. Vastaukset käsitellään nimettöminä ja ehdottoman luottamuksellisesti, eikä yksittäistä vastaajaa voi tunnistaa tuloksista. Toivomme, että kiinnostut asiasta ja **vastaat kyselylomakkeeseen 25.9.2015** mennessä. Kyselyyn vastaaminen vie aikaa noin 20 minuuttia. Vastausta ei voi tallentaa, joten kysely tulee täyttää kerralla loppuun asti. Jos haluat tarkempaa tietoa tutkimushankkeesta tai tarkennusta kyselylomakkeen kysymyksiin, ota yhteyttä meihin.

Kyselyyn pääset vastaamaan tästä linkistä...

YHTEISTYÖSTÄ LÄMPIMÄSTI KIITTÄEN...